

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, *Γλωσσολόγος*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επίκ. Καθηγητής του Παν/μίου Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου, *Σχολικός Σύμβουλος*
Ιωάννης Μπασλής,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή,
Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφιση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

4η ενότητα

ΦΡΟΝΤΙΖΩ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΟΥ

ΤΑ ΓΛΥΚΑ
ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ
ΚΟΒΟΥΝ
ΤΗΝ ΟΡΕΞΗ!

ΑΝ ΝΟΜΙΖΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΟΤΙ
ΤΑ ΓΛΥΚΑ ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ
ΔΕΝ ΚΟΒΟΥΝ ΤΗΝ
ΟΡΕΞΗ, ΑΣ ΤΟ ΔΗΛΩΣΕΙ!

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα μιλήσουμε για το ρόλο του ουσιαστικού και του επιθέτου στην πρόταση.

Θα μάθουμε τις διαφορετικές κλίσεις των ουσιαστικών και των επιθέτων.

Θα αντιληφθούμε πώς λειτουργούν οι βασικότεροι μηχανισμοί δημιουργίας λέξεων, η παραγωγή και η σύνθεση.

Θα συζητήσουμε και θα γράψουμε περιγράφοντας τη διατροφή μας σήμερα.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Είμαστε ό,τι τρώμε]

Το ένα στα δέκα Ελληνόπουλα είναι παχύσαρκο! Το ένα στα δύο δε συνηθίζει να τρώει πρωινό και όλα σχεδόν έμαθαν να τρώνε σαν τα Αμερικανάκια. Και όλα αυτά όταν στη νότια Ασία το 50% των παιδιών υποσιτίζονται! Ας δούμε λοιπόν πόσο κακό κάνουμε στον εαυτό μας και ας πάρουμε την απόφαση να αλλάξουμε τις κακές μας συνήθειες ... έτσι ... σαν δώρο στον εαυτό μας.

Όπως λοιπόν δείχνουν οι έρευνες, ένα στα τρία Ελληνόπουλα τρώει τουλάχιστον μια δυο φορές την εβδομάδα σε φαστφούντ, κυρίως τα αγόρια, και το 20% από αυτά τα παιδιά πηγαίνουν στα φαστφουντάδικα μαζί με τους γονείς τους. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί γονείς δε διαφωνούν και ίσως μάλιστα να προτρέπουν τα παιδιά τους στο εύκολο και γρήγορο φαγητό.

Το 56% των μαθητών τρώει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα τσιπς, κρουασάν και άλλα παρόμοια τρόφιμα. Όμως το χειρότερο από όλα είναι ότι τα παιδιά στην Ελλάδα δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό. Σύμφωνα πάντα με τις έρευνες, η έλλειψη πρωινού από το διαητολόγιο κάθε παιδιού έχει ως αποτέλεσμα περισσότερη κατανάλωση των τροφών των φαστφούντ! Και να σκεφτεί κανείς ότι η σωστή διατροφή στην εφηβική ηλικία βοηθάει στην ομαλή, σωματική και ψυχολογική ανάπτυξη των ανθρώπων. Στην ηλικία αυτή μπαίνουν οι βάσεις για τη μελλοντική μας υγεία. Εδώ, λοιπόν,

πρέπει να συμφωνήσουμε με την παρακάτω παροιμία:
«Το πρωινό να το τρως μόνος σου, το μεσημεριανό να το μοιράζεσαι με τους φίλους σου και το βραδινό να το χαρίζεις στον εχθρό σου!!»

Σίγουρα δε φταίμε μόνο εμείς!

Υπάρχει μια τόσο μεγάλη ποικιλία νέων αγαθών που ίσως και άθελα μας ωθούμαστε στο να τα δοκιμάσουμε! Κι όμως, όλοι μπορούμε να βελτιώσουμε τις διατροφικές μας συνήθειες προσέχοντας τι τρώμε, πόσο αθλούμαστε και φυσικά κρατώντας κάποιο μέτρο στο γρήγορο φαγητό. Αν όλοι οι άνθρωποι εφάρμοζαν κατά λέξη τους κανόνες καλής διατροφής, σίγουρα θα μειωνόταν ο μέσος όρος των καρδιοπαθειών, της παχυσαρκίας και γενικά των προβλημάτων υγείας.

Τι λέτε; Κάνουμε μια προσπάθεια;

Νικολέτα Αγγελίδου, μαθήτρια Β΄ τάξης
6ου Γυμνασίου Σερρών (<http://www.6gymnasio.gr>)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Πώς τρέφονται τα Ελληνόπουλα σήμερα, σύμφωνα με το κείμενο;
- 2** Τι μπορεί να μας προσφέρει μια σωστή και ισορροπημένη διατροφή;

Κείμενο 2 [Παρατηρώντας τα γλυκά...]

Στα παιδικά μου χρόνια όλες οι επισκέψεις – συγγενών και φίλων – συνοδεύονταν απαραίτητως από κάποιο γλυκό δώρημα*.

Μεγάλα και μικρά κουτιά σε χρώμα ροζ ή φιστικί, με λευκές κορδέλες και ασύμμετρους φιόγκους, μικρά τσίγκινα ταψιά, γυάλινα βάζα και δοχεία.

Απογεύματα της Κυριακής με ζαχαρώδη φιλέματα, πάστες διάφορες – κυρίως νουγκατίνες –, στρογγυλά και τετράγωνα σοκολατάκια, αμυγδαλωτά, πολύχρωμα πτιφούρ, αλλά και σαραγλί, μικρά κουρκουμπίνια, σοροπιαστό κανταΐφι, πάλλευκους κουραμπιέδες.

Κουβεντούλες τρυφερές και σκληρές αντιδικίες μέσα στη θαλπωρή της ζάχαρης, λόγια κάποτε πικρά με τη γλύκα στο στόμα, ονειροπολήσεις και αδιαμόρφωτα σχέδια γύρω από την οικειότητα της σαντιγί – μεγαλώσαμε, χωρίσαμε και τους πιο πολλούς δεν τους ξαναείδα.

Όμως, ακόμα, όταν μπαίνω σε ζαχαροπλαστείο για συνηθισμένες αγορές, περιμένοντας τη σειρά μου, περιεργάζομαι την παράταξη των γλυκισμάτων.

Και τότε, παρατηρώντας τα αρμονικά και με ακρίβεια τεμαχισμένα γλυκά ταψιού και τις μηλόπιτες, έχω την εντύπωση πως βλέπω εν σειρά τα κομμάτια από τα περασμένα μου χρόνια, ενώ οι μισές φέτες του πορτοκαλιού μες στο σιρόπι επαναφέρουν κάτι από τον ήλιο που έδυε εκείνα τα κυριακάτικα απογεύματα.

δώρημα: οτιδήποτε κάνουμε δώρο, χαρίζουμε σε κάποιον.

Τέλος, οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν, κρατάνε πάνω στην επιφάνεια τους τις μορφές κάποιων προσώπων, χωρίς όνομα, χωρίς ηλικία, αλλά μόνο με την ελαφρά θαμπή γεύση της μνήμης.

Γιάννης Ευσταθιάδης, *Με γεμάτο στόμα*, εκδ. Ύψιλον, 2002

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι θυμίζουν στο συγγραφέα τα γλυκά που του έφερναν ως δώρο στα παιδικά του χρόνια;

2 Όταν ο συγγραφέας μπαίνει σε ζαχαροπλαστείο και περιεργάζεται τα γλυκά, τι φέρνει στο νου του;

Κείμενο 3 Η μεσογειακή διατροφή

Στην παραδοσιακή ελληνική διατροφή γεύματα όπως οι σούπες και οι σαλάτες περιλαμβάνουν μεγάλες ποσότητες ψωμιού ολικής αλέσεως, ελαιολάδου, όσπριων και λαχανικών. Η πρόσληψη γάλακτος είναι μέτρια, αλλά η κατανάλωση τυριού και σε μικρότερο βαθμό γιαουρτιού είναι υψηλή. Η φέτα προστίθεται συνήθως στις περισσότερες από τις σαλάτες και τα μαγειρεμένα λαχανικά. Η κατανάλωση κρέατος είναι λίγες φορές το μήνα. Η κατανάλωση ψαριών είναι συνάρτηση της απόστασης από τη θάλασσα. Το κρασί καταναλώνεται σε μετρημένες ποσότητες από τους ενήλικες και σχεδόν πάντοτε κατά τη διάρκεια των γευμάτων.

Πρόσφατα το Υπουργείο Υγείας συνέταξε διατροφικές οδηγίες για τους ενήλικες Έλληνες. Οι οδηγίες αυτές αποσκοπούν στο να παρουσιαστεί ένα διατροφικό πρότυπο, το οποίο δρα ευεργετικά στην υγεία των ατόμων και βασίζεται στην ελληνική παραδοσιακή διατροφή.

Πολύ συχνά οι διατροφικές οδηγίες απεικονίζονται με τη μορφή τριγώνου ή πυραμίδας, η βάση της οποίας αναφέρεται σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται πολύ συχνά και η κορυφή σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται σπάνια, με τα υπόλοιπα τρόφιμα να καταλαμβάνουν τις ενδιάμεσες θέσεις. Στη διατροφική πυραμίδα του Υπουργείου Υγείας, η έμφαση δίνεται στη συχνότητα κατανάλωσης των τροφίμων και όχι σε ακριβείς ποσότητες, οι οποίες εξαρτώνται από το φύλο, την ηλικία, τη σωματική διάπλαση και τη φυσική δραστηριότητα των ατόμων (βλ. σχήμα).

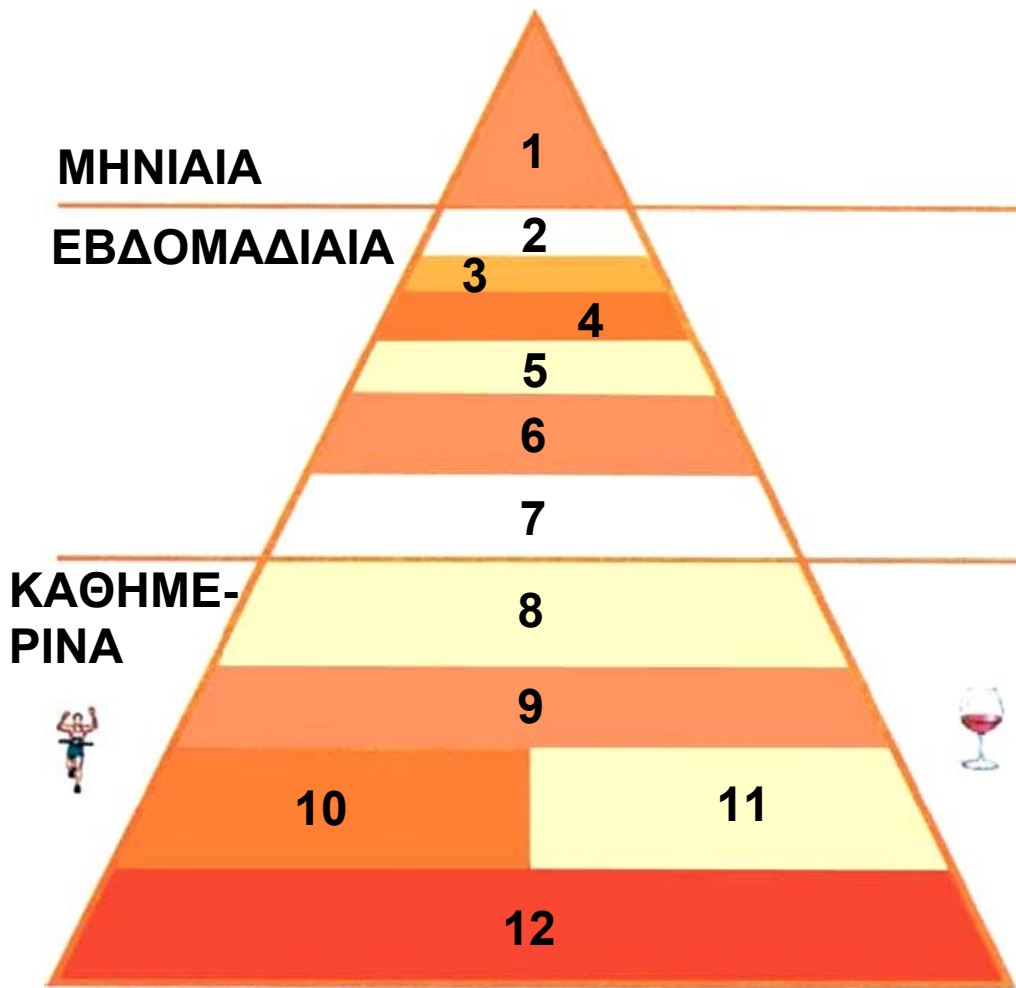
Διαγραμματική απεικόνιση των διατροφικών συστάσεων σε επίπεδο τροφίμων

Η πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής απεικονίζει τις συστάσεις / παρέχει μία διαγραμματική απεικόνιση των συστάσεων για την κατανάλωση των διάφορων ομάδων τροφίμων και για τη φυσική δραστηριότητα. Αξίζει, όμως, να επισημανθούν και τα παρακάτω πρόσθετα στοιχεία:

- Μην ξεπερνάτε το επιθυμητό βάρος για το ύψος σας.
- Τρώτε αργά, κατά προτίμηση σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας, χωρίς άγχος και με τη συντροφιά προσφιλών προσώπων.
- Προτιμάτε φρούτα ή ξηρούς καρπούς και όχι γλυκίσματα στα ενδιάμεσα μικρογεύματα.
- Προτιμάτε ψωμί ή ζυμαρικά ολικής αλέσεως.
- Προτιμάτε το νερό και όχι τα αναψυκτικά.
- Τα υγιή άτομα (πλην των εγκύων) δε χρειάζονται διατροφικά συμπληρώματα (βιταμίνες, ιχνοστοιχεία κ.λπ.), όταν ακολουθούν μια ισορροπημένη διατροφή.
- Τα υποθερμιδικά (light) τρόφιμα δεν αποτελούν υποκατάστατο της φυσικής άσκησης για τον έλεγχο της παχυσαρκίας. Επιπλέον, η κατανάλωση τους σε μεγάλες ποσότητες έχει αποδειχθεί ότι οδηγεί σε αύξηση του σωματικού βάρους.
- Η υποδειγματική διατροφή αποτελεί τον τελικό στόχο, αλλά η υιοθέτησή της σε καθημερινή βάση μπορεί να γίνει προοδευτικά.

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ

1 Κόκκινο κρέας 4 μικρομερίδες

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ

2 Γλυκά, 3 μικρομερίδες

3 Αυγά, 3 μικρομερίδες

4 Πατάτες, 3 μικρομερίδες

5 Ελιές, όσπρια, ξηροί καρποί, 3-4 μικρομερίδες

6 Πουλερικά 4 μικρομερίδες

7 Ψάρια 5-6 μικρομερίδες

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

Συστηματική φυσική άσκηση

Κρασί με μέτρο

- 8** Γαλακτοκομικά προϊόντα 2 μικρομερίδες
- 9** Ελαιόλαδο ως κύριο προστιθέμενο λιπίδιο
- 10** Φρούτα 3 μικρομερίδες
- 11** Λαχανικά (μη ξεχνάτε τα χόρτα) 6 μικρομερίδες
- 12** αδρά επεξεργασμένα δημητριακά και προϊόντα τους (ψωμί ολικής άλεσης, ζυμαρικά ολικής άλεσης, μη αποφλοιωμένο ρύζι κ.ά.) 8 μικρομερίδες

Αντωνία Τριχοπούλου, στο *Ανιχνεύοντας το Σήμερα*,
προετοιμάζουμε το *Αύριο* Παιδαγωγικό Ινστιτούτο,
Αθήνα 2001

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ελληνικής διατροφής;
- 2** Παρατηρώντας την πυραμίδα της διατροφής, προσέξτε ποιες τροφές πρέπει να καταναλώνονται συχνά και ποιες σε αραιά διαστήματα.
 - Εσείς ακολουθείτε αυτές τις οδηγίες στη διατροφή σας;

B

ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ – ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

B1

Τι είναι η ονοματική φράση και ποια η λειτουργία της στην πρόταση;

Ακούω και μιλώ

Ένας συμμαθητής σας διαβάζει σκόρπιες φράσεις από τα εισαγωγικά κείμενα.

1. Ταιριάξτε τις φράσεις των δύο στηλών για να ενώσετε τις προτάσεις.

ΣΤΗΛΗ Α

1. Τα παιδιά
2. Οι βάσεις για τη μελλοντική μας υγεία
3. Τα υγιή άτομα
4. Το Υπουργείο Υγείας

ΣΤΗΛΗ Β

- συνέταξε διατροφικές οδηγίες (κείμεν. 3)
- δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό (κείμεν. 1)
- μπαίνουν στην ηλικία αυτή (κείμεν. 1)
- δε χρειάζονται διατροφικά συμπληρώματα (κείμεν. 3)

2. Τι κοινό έχουν οι φράσεις της στήλης Α;

• Ποιο μέρος του λόγου βλέπετε να έχει κυρίαρχη θέση στις φράσεις της στήλης Α και ποιο στις φράσεις στη στήλη Β;

3. Συνεχίστε μιλώντας για τη διατροφή σας: Βρείτε μια ανάλογη φράση με αυτές της στήλης Α και ζητήστε από ένα συμμαθητή σας να τη συμπληρώσει με μια ανάλογη φράση με αυτές της στήλης Β.

Οι πρώτες μου γνώσεις για **τα μέρη της πρότασης**

Ας θυμηθούμε ορισμένα πράγματα που ήδη έχουμε μάθει στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού σχολείου:

▶ Σε κάθε κείμενο, άρα και σε αυτά που διαβάσαμε προηγουμένως, κύριο συστατικό-βασική μονάδα αποτελεί η πρόταση.

▶ Κάθε πρόταση αποτελείται από δύο βασικά μέρη. Στο ένα μέρος κεντρική λέξη είναι το ουσιαστικό, ενώ στο άλλο μέρος το ρήμα. Το ένα μέρος, λοιπόν, θα το αναφέρουμε από εδώ κι εμπρός ως **ονοματική φράση**, ενώ το άλλο ως **ρηματική φράση**.

Διαβάζω και γράφω

1. Χωρίστε τις προτάσεις που ακολουθούν στις ονοματικές και τις ρηματικές τους φράσεις (ΟΦ, ΡΦ), όπως στο παράδειγμα:

Το ένα στα δέκα Ελληνόπουλα

είναι παχύσαρκο

ΟΦ

ΡΦ

«Οι μισές φέτες του πορτοκαλιού μες στο σιρόπι επαναφέρουν κάτι από τον ήλιο». (κείμενο 2)

«Οι οδηγίες αυτές αποσκοπούν στο να παρουσιαστεί ένα διατροφικό πρότυπο». (κείμενο 3)

«Το 56% των μαθητών τρώει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα τσιπς». (κείμενο 1)

«Οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν, κρατάνε πάνω στην επιφάνεια τους τις μορφές κάποιων προσώπων». (κείμενο 2)

Τι παρατηρείτε για τις ΟΦ που ξεχωρίσατε; • Μπορείτε να βρείτε την κεντρική λέξη (ουσιαστικό) της καθεμιάς από αυτές;

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Η ονοματική φράση μπορεί να έχει απλή μορφή (π.χ. άρθρο + ουσιαστικό → τα παιδιά) ή διευρυμένη μορφή (π.χ. άρθρο + επίθετο + ουσιαστικό → τα υγιή άτομα).
 - ▶ Η διευρυμένη μορφή της ονοματικής φράσης μπορεί να περιέχει οποιοδήποτε άλλο μέρος του λόγου που μπορεί να λειτουργήσει ως συμπλήρωμα ή προσδιορισμός του ουσιαστικού (π.χ. αριθμητικό, επίθετο ή και ολόκληρη ονοματική πρόταση).
- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:** *Οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν.*

Ακούω και μιλώ

Παρατηρήστε τις ρηματικές φράσεις που ξεχωρίσατε προηγουμένως, καθώς και εκείνες της στήλης Β στην άσκηση 1. • Τι μπορείτε να πείτε για τα συστατικά στοιχεία μιας ΡΦ; • Από ποιες άλλες φράσεις μπορεί να αποτελείται;

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Η ρηματική φράση είναι ο συνδυασμός του ρήματος με τα συμπληρώματα και τους προσδιορισμούς του.
- ▶ Μια ονοματική φράση μπορεί να είναι μέρος μιας ρηματικής φράσης:

Το Υπουργείο Υγείας

ΟΦ

συνέταξε

διατροφικές οδηγίες

ΟΦ

ΡΦ

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε τις ονοματικές φράσεις που υπάρχουν μέσα στις ρηματικές φράσεις των παρακάτω προτάσεων:
 - Τα παιδιά τρώνε τσιπς.
 - Οι άνθρωποι δεν εφαρμόζουν τους κανόνες καλής διατροφής.
 - Οι επισκέπτες έφεραν πάντα κάποιο γλυκό δώρημα.
 - Η υποδειγματική διατροφή αποτελεί τον τελικό στόχο.
2. Χωρισμένοι σε ομάδες των δύο ατόμων εντοπίστε στα εισαγωγικά κείμενα έξι προτάσεις στις οποίες να διακρίνετε την ονοματική φράση από τη ρηματική φράση.
 - Προσέξτε, ώστε να επιλέξετε τρεις προτάσεις στις οποίες η ονοματική φράση να έχει απλή μορφή και τρεις με διευρυμένη μορφή.

Ακούω και μιλώ

- Από τις ονοματικές φράσεις της άσκησης 1 (Διαβάζω και γράφω) στις σελίδες 115-116, ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιος*;
- Ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιον ή τι*;
 - Υποθέστε ότι σας κάνουν αυτές τις ερωτήσεις και πρέπει να απαντήσετε.

Μαθαίνω ότι:

- Η ονοματική φράση έχει πολλές λειτουργίες στις προτάσεις. Συγκεκριμένα λειτουργεί ως:
 - **Υποκείμενο** του ρήματος, δηλαδή μία λέξη ή φράση που δηλώνει ποιος ενεργεί (όπως εδώ οι γονείς) ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση:
Πολλοί γονείς δε διαφωνούν, (κείμεν. 1)
 - **Κατηγορούμενο** (του υποκειμένου):
Το 1 στα 10 Ελληνόπουλα είναι παχύσαρκο, (κείμεν. 1)
 - **Αντικείμενο**, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου ενός ρήματος:
Το Υπουργείο Παιδείας συνέταξε διατροφικές οδηγίες. (κείμεν. 3)
 - **Συμπλήρωμα ενός ουσιαστικού** (=άλλης ονοματικής φράσης) ύστερα από πρόθεση:
Λόγια κάποτε πικρά με τη γλύκα στο στόμα. (κείμεν. 2)
 - **Συμπλήρωμα ενός ουσιαστικού** (= άλλης ονοματικής φράσης) σε πτώση γενική:
Περιεργάζομαι την παράταξη των γλυκισμάτων. (κείμεν.2)

Ακούω και μιλώ

1. Στον πίνακα της τάξης γράψαμε ορισμένες ονοματικές φράσεις που εντοπίσαμε στα εισαγωγικά κείμενα 1, 2, 3. • Κρύψτε τη στήλη με τα επίθετα και δείτε μόνο τα ουσιαστικά. • Στη συνέχεια αποκαλύψτε ένα ένα τα επίθετα.

- Ποια ιδιότητα δίνει κάθε επίθετο στο κάθε ουσιαστικό;

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ (ΟΦ)		
Κείμενο	Επίθετα	Ουσιαστικά
1	(τις) κακές (της) καλής (η) μεγάλη (των) νέων	συνήθειες διατροφής ποικιλία αγαθών
2	(τα) μεγάλα και μικρά (τις) λευκές	κουτιά κορδέλες
3	(η) υψηλή (οι) διατροφικές	κατανάλωση οδηγίες

2. Μελετήστε πιο προσεκτικά τα επίθετα που προσδιορίζουν τα συγκεκριμένα ουσιαστικά.

- Είναι διαφορετικού ή ίδιου γένους;
- Μήπως διαφέρουν στην πτώση ή στον αριθμό;

3. Περιγράψτε τι φάγατε σήμερα στο πρωινό σας, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επίθετα που να αποδίδουν τις ιδιότητες των τροφίμων που καταναλώσατε.

Κείμενο 4 [Η ταινία Πολίτικη κουζίνα]

Η υπόθεση της ταινίας έχει ως κέντρο τη ζωή του Φάνη Ιακωβίδη. Από τα παιδικά χρόνια στην εφηβεία και από εκεί στη γοητευτική ηλικία του σαραντάρη καθηγητή Αστροφυσικής, του οποίου οι δύο παιδικοί έρωτες δεν έσβησαν ποτέ: Ο πρώτος, η ξεχωριστή προσωπικότητα του παππού του, που με τις μαγικές ιστορίες για μπαχάρια και αστέρια τον έδεσε για πάντα με την τέχνη της μαγειρικής. Ο δεύτερος, η παιδική του φίλη Σαϊμέ, που τον σαγήνευε με τους ανατολίτικους σκοπούς που του χόρευε.

Ενημερωτικό φυλλάδιο της εταιρείας διανομής
κινηματογραφικών ταινιών Village films

Κείμενο 5 [Ένα «νόστιμο» καλτσόνε]

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΕΧΕΙ
ΙΤΑΛΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗΝ
ΠΛΑΤΕΙΑ. ΛΕΩ ΝΑ
ΦΤΙΑΞΟΥΜΕ ΑΠΟ ΕΝΑ
ΙΤΑΛΙΚΟ ΦΑΓΗΤΟ Ο
ΚΑΘΕΝΑΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΠΑΜΕ. ΤΙ ΛΕΤΕ;

ΩΡΑΙΑ!

ΠΕΡΙΦΗΜΑ!

**ΠΗΡΑ ΚΑΝΕΛΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΠΑΚΑΛΗ
ΚΑΙ ΕΦΤΙΑΞΑ ΜΙΑ
ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ
ΣΠΕΣΙΑΛΙΤΕ.**

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ...

**ΕΓΩ ΠΗΡΑ ΖΥΜΗ ΑΠΟ
ΤΟ ΦΟΥΡΝΑΡΗ...**

**...ΚΑΙ ΕΦΤΙΑΞΑ ΜΙΑ
ΠΕΝΤΑΝΟΣΤΙΜΗ ΠΙΤΣΑ.**

**ΚΙ ΕΓΩ ΠΗΡΑ ΜΙΑ
ΚΑΛΤΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΛΥΤΑ ΚΑΙ
ΕΦΤΙΑΞΑ ΚΑΛΤΣΟΝΕ!**

**Νίκος Μαρουλάκης,
περ. «Ερευνητές» εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

Διαβάζω και γράφω

1. Στα κείμενα 4 και 5 υπογραμμίστε τα επίθετα μαζί με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.
- Προσέξτε ώστε να υπάρχει συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.
 - Μεταφέρετε τα επίθετα και τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν στον πίνακα που ακολουθεί.

Κείμενο	Επίθετο ως επιθετικός προσδιορισμός	Ουσιαστικό που προσδιορίζει
4	τα παιδικά	χρόνια
5	ιταλικό (συνεχίστε...)	γλέντι

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Το επίθετο μπορεί να προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και να του δίνει μια (μόνιμη) ιδιότητα. Σε αυτή την περίπτωση λέμε ότι λειτουργεί ως **επιθετικός προσδιορισμός**.
- ▶ Αυτός ο προσδιορισμός είναι στο **ίδιο γένος**, στην **ίδια πτώση** και στον **ίδιο αριθμό** με το ουσιαστικό.

2. Διαβάστε πάλι τα κείμενα 4 και 5 χωρίς τα επίθετα που προσδιορίζουν συγκεκριμένα ουσιαστικά.
- Τι παρατηρείτε;
 - Αλλάξτε τώρα τα παρακάτω επίθετα με συνώνυμα ή τα αντίθετα τους στη σημασία και προσέξτε τις αλλαγές στη σημασία των λέξεων συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί:

Επίθετα	Συνώνυμα- αντώνυμα επιθέτων	Ουσιαστικά
μαγικές		ιστορίες
ανατολίτικους		σκοπούς
άπλυτα		ρούχα
πεντανόστιμη		πίτσα

Κείμενο 6 [Γονείς και διατροφή]

Οι γονείς θα πρέπει να δείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη διατροφή των παιδιών τους στο σπίτι, αλλά και στο σχολείο. Πρέπει από μικρά να τα εκπαιδεύσουν σε όλες τις γεύσεις και σε όλα τα τρόφιμα, ώστε να είναι αποδεκτά από αυτά, όταν το φαγητό γίνει συνειδητή και αυτόνομη διαδικασία. Επίσης, θα πρέπει να ενδιαφέρονται για το τι τρώνε στο σχολείο ή στις εξόδους τους, ώστε να μη μάθουν τα παιδιά στην εύκολη επιλογή του φαστ-φούντ και της υποκατάστασης του σπιτικού φαγητού από χαμηλής θρεπτικής αξίας τρόφιμα και σνακ.

Το μαγειρεμένο φαγητό με τη σαλάτα θα πρέπει να υπάρχει καθημερινά (ή σχεδόν καθημερινά) στο τραπέζι

και η λύση του «έτοιμου φαγητού» θα πρέπει να περιορίζεται σε ελάχιστες ειδικές μέρες, όταν οι υποχρεώσεις δεν αφήνουν χρονικά περιθώρια για μαγειρική παρασκευή. Πρέπει να φροντίζουν να τρώνε σαλάτες και φρούτα, να προτιμούν τους φυσικούς χυμούς από τα αναψυκτικά, να προτιμούν μια φέτα ψωμί με μέλι από μια τυρόπιτα και να τρώνε εξίσου τα όσπρια με το κρέας. Ειδικότερα, όταν υπάρχει και παιδική παχυσαρκία, θα πρέπει να ωθήσουν τα παιδιά τους να γίνουν πιο δραστήρια.

περ. «Ε-Ιατρικά», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2003

Διαβάζω και γράφω

1. Αναζητήστε επιθετικούς προσδιορισμούς στα κείμενα 1 και 6 και καταγράψτε τους στο τετράδιό σας.
 - Χρησιμοποιήστε όσους από τους επιθετικούς προσδιορισμούς μπορείτε σε ένα κείμενο που να απευθύνεται προς τους γονείς σας και θα τους ζητάει να προσέχουν πώς τρέφονται τα παιδιά τους.
2. Μερικοί συμμαθητές σας «ανακάλυψαν» ορισμένα επίθετα στα προηγούμενα κείμενα, τα οποία δε φαίνεται να λειτουργούν ως επίθετα.
 - Μελετήστε και εσείς και προσέξτε πώς λειτουργούν.

Λέξη	Είναι επίθετο	Γίνεται ουσιαστικό
πρωινό	πρωινό φαγητό	δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό (κείμεν. 1)

Λέξη	Είναι επίθετο	Γίνεται ουσιαστικό
αναψυκτικά	αναψυκτικά ποτά	προτιμούν τους φυσικούς χυμούς από τα αναψυκτικά (κείμ. 6)

Συνεχίστε την αναζήτηση στο κείμενο 1.

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Κλίση ουσιαστικών

Ακούω και μιλώ

1. Από το Δημοτικό σχολείο έχετε μάθει τι είναι τα ουσιαστικά. Αναζητώντας ουσιαστικά στα κείμενα 1, 2 και 3, προσπαθήστε να θυμηθείτε και να γνωρίσετε καλύτερα αυτές τις λέξεις, που είναι σημαντικές για την επικοινωνία. Χωρίστε τα παρακάτω ουσιαστικά σε κατηγορίες ανάλογα με το γένος τους (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο).

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

(κείμενο 1)

- των μαθητών • οι άνθρωποι • τους κανόνες
- την απόφαση • την ημέρα • τους φίλους • το δώρο
- ο (μέσος) όρος • τα αγόρια

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

(κείμενο 2)

- (στην) επιφάνεια • τον ήλιο
- τους κουραμπιέδες • το στόμα

(κείμενο 3)

- το κρασί • τους Έλληνες • η κορυφή • (του) κρέατος

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Αρσενικά των μαθητών	Θηλυκά την απόφαση	Ουδέτερα το δώρο
οι άνθρωποι (συνεχίστε...)	την ημέρα (συνεχίστε...)	τα αγόρια του κρέατος (συνεχίστε...)

Παρατηρώ ότι:

- Πολλές φορές το φυσικό γένος ενός ουσιαστικού άλλοτε ταυτίζεται και άλλοτε όχι με το γένος που έχει στη γραμματική (γραμματικό γένος). • Για παράδειγμα, το ουσιαστικό το αγόρι έχει φυσικό γένος αρσενικό, αλλά έχει γραμματικό γένος ουδέτερο, ενώ το ουσιαστικό ο μάγειρας έχει φυσικό και γραμματικό γένος αρσενικό.

2. Αναζητήστε ανάλογα παραδείγματα στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3) και συζητήστε τα στην τάξη.

Διαβάζω και γράφω

1. Όπως γνωρίζετε, τα ουσιαστικά έχουν δύο αριθμούς τον ενικό (όταν μιλάμε για ένα ουσιαστικό) και τον πληθυντικό (όταν μιλάμε για πολλά ουσιαστικά).

- Χωρίστε σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τον αριθμό στον οποίο βρίσκονται τα παραπάνω ουσιαστικά της άσκησης 1 (Ακούω και μιλώ) στη σελίδα 26.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	
Ενικός αριθμός	Πληθυντ. αριθμός

2. Παράλληλα, τα ουσιαστικά (όπως τα επίθετα, τα άρθρα και οι αντωνυμίες) κλίνονται και σχηματίζουν τύπους σε τέσσερις πτώσεις (ονομαστική, γενική, αιτιατική και κλητική). Περισσότερα για τις πτώσεις θα διαβάσετε στη σχολική γραμματική. Συμπληρώστε στον πίνακα τις βασικές πτώσεις (ονομαστική, γενική, αιτιατική) των ουσιαστικών από τις προηγούμενες σελίδες προσέχοντας τις καταλήξεις.

Ουσιαστικά	Πτώση
των μαθητών	γενική
οι άνθρωποι <i>(συνεχίστε συνεργαζόμενοι με ένα συμμαθητή σας)</i>	ονομαστική

Προσέχω ότι:

- ▶ Η ονομαστική είναι η πτώση που απαντά στο ερώτημα ποιος, ποια, ποιο ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση που δηλώνει το ρήμα.
- ▶ Η γενική είναι η πτώση που απαντά στο ερώτημα τίνος (ποιου, ποιας, ποιου;).
- ▶ Η αιτιατική είναι η πτώση που απαντά στο ερώτημα τι (ποιον, ποια, ποιο;).
- ▶ Η κλητική είναι η πτώση με την οποία απευθύνουμε πρόσκληση ή προσφώνηση σε κάποιον, κάποια, κάτι.

Ακούω και μιλώ

1. Επιχειρήστε να κατατάξετε τα ουσιαστικά που είδατε πριν σε απλές ομάδες (κατηγορίες) ανάλογα με την κατάληξη τους στην ονομαστική, γενική ή αιτιατική.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ		
Αρσενικά		
Ονομ.	φίλος	κανόνας
Γεν.	φίλου	κανόνα
Αιτ.	φίλο	κανόνα

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ		
Αρσενικά		
Ονομ.	φίλοι	κανόνες
Γεν.	φίλων	κανόνων
Αιτ.	φίλους	κανόνες

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Θηλυκά

Όνομ.	ημέρα	πόλη
Γεν.	ημέρας	πόλης
Αιτ.	ημέρα	πόλη
Όνομ.	ημέρες	πόλεις
Γεν.	ημερών	πόλεων
Αιτ.	ημέρες	πόλεις

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ουδέτερα

Όνομ.	δώρο	στόμα
Γεν.	δώρου	στόματος
Αιτ.	δώρο	στόμα
Όνομ.	δώρα	στόματα
Γεν.	δώρων	στομάτων
Αιτ.	δώρα	στόματα

2. Ποια ουσιαστικά έχουν δύο διαφορετικές καταλήξεις, δηλ. δύο στον ενικό και δύο στον πληθυντικό (δικατάληκτα) και ποια τρεις, δηλ. τρεις στον ενικό και τρεις στον πληθυντικό (τρικατάληκτα), όταν κλίνονται;
3. Προσέξτε τώρα όσα ουσιαστικά είναι δικατάληκτα. Έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών;

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Τα ουσιαστικά διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τα **δικατάληκτα** και τα **τρικατάληκτα**.
- ▶ Παράλληλα τα δικατάληκτα διακρίνονται σε **ισοσύλλαβα** (καθώς όλοι οι τύποι – πτώσεις έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών, π.χ. *μαθητής*) και **ανισοσύλλαβα** (καθώς ορισμένοι τύποι – πτώσεις εμφανίζουν μία επιπλέον συλλαβή, π.χ. *παππούς*).

Κείμενο 7 [Πόσον η ζωή ήτο γλυκεία...]

Εσηκώθην, αισθανθείς ρώμην* τινά, κ' έφερα ολίγους γύρους περί τον αιγιαλόν, και την μικράν κοιλάδα, βλέπων πόσον η ζωή ήτο γλυκεία, εις τα ωραία, τα έρημ' ακρογιάλια της πτωχής νήσου μου. [...] Μετά εν τέταρτον της ώρας, μ' έκραξεν ο Αταίριαστος.

- Μας ήρθε, είπεν, η μυζήθρα, μυρωδάτη, αχνιστή. Την έφερε πεσκέσι το Ξενιώ, η μικρή τσούπα** του Πατσοστάθη. Ύστερ' από λίγο θα 'ρθη, λέει, ο αφέντης της – δηλαδή ο πατέρας της – να μας φέρη, λέει, το κοκορέτσι, ψημένο, έτοιμο. Όσον διά τα δύο μπούτια θα μας τα φέρη, λέει, ωμά, για να τα ψήσουμε αργότερα εδώ.

- Μπερεκέτβερσιν' (ο θεός να τα πληθύνη).

- Το άλλο το μισό κατσίκι, το εκράτησε, λέει, για τη φαμίλια του, [...] επειδή θα μας ήταν πολύ να μας το έφερνε όλο, επτά οκάδες πράμα... Τώρα θα μας έρθη κι ο Αγάλλος, να μας ζυμώση την πίττα. Σ' αρέσει η τυρόπιττα με χλωρό τυρί και με δέκα αυγά;

***ρώμη**: η σωματική δύναμη, το σφρίγος.

****τσούπα**: η μικρή κοπέλα, κόρη.

- Βεβαίως.
- Και πάλι τα δύο μπούτια, ο ίδιος ο Στάθης θα μας τα ψήσει εδώ, για να έχουμε να δειλινίσουμε.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Τα ρόδιν' ακρογιάλια»,
 Άπαντα, εκδ. Δόμος, 1997

Κείμενο 8 Αγνά βιολογικά προϊόντα

ΑΓΝΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ
 Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΓΟΡΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

- ΥΓΙΕΙΝΑ ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ, ΟΡΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ
- ΦΡΕΣΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΕΑΣ
- ΚΟΤΣΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΛΛΑ ΚΡΕΑΤΑ
- ΓΑΛΑΤΑ - ΤΥΡΙΑ - ΓΛΑΥΡΥΤΙΑ - ΒΟΥΤΥΡΑ - ΑΥΓΑ
- ΛΑΔΙ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΛΙΑΣ
- ΣΥΜΜΑΡΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΑΛΤΣΕΣ ΚΑΙ ΜΑΓΙΟΝΕΣΣΕΣ
- ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ ΧΥΜΟΙ ΦΡΟΥΤΩΝ ΠΛΟΥΣΙΟΙ ΣΕ ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ
- ΜΠΙΡΕΣ - ΚΡΑΣΙΑ - ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ - ΧΥΜΟΙ ΦΡΟΥΤΩΝ
- ΡΟΦΗΜΑΤΑ ΣΟΦΙΑΣ, ΒΡΟΜΗΣ, ΡΥΖΙΟΥ, ΚΑΦΕ, ΚΑΚΑΟ, ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΓΕΥΣΕΙΣ ΤΣΑΓΙΟΥ
- ΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ
- ΒΟΤΑΝΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΙΚΑ
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΤΙΚΑ
- ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΧΩΡΙΣ ΓΛΟΥΤΕΝΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΖΑΧΑΡΗ
- ΣΗΡΟΙ ΚΑΡΤΟΙ ΚΑΙ ΣΗΡΑ ΦΡΟΥΤΑ
- ΧΩΜΑ ΣΗΡΟΙ ΚΑΡΤΟΙ, ΟΣΠΡΙΑ ΚΑΙ ΛΑΔΕΥΤΡΑ

Βιολογικά βότανα και αιθέρια έλαια

Βιολογικά - φυτικά καλλυντικά

Ποικιλία φυσικών τρόπων αδυνατισματος

ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ
 κάθεται να φρεσκο ζυμωτο ψωμι με παραδοσιακό τρόπο σταριού, σικαλιές
 ή με ό,τι αλεύρι θέλετε κατοπιν παραγγελίας από δικό μας πετρέμωλο
 με το αίσθημα του δημοτικού να γίνεται λίγες ώρες πριν από τη ζύμωση

Διαφημιστική αφίσα

ΑΓΝΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ
 Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΓΟΡΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ
 ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

- ΥΓΙΕΙΝΑ ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ, ΟΡΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ
- ΦΡΕΣΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΕΑΣ
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΛΛΑ ΚΡΕΑΤΑ
- ΓΑΛΑΤΑ – ΤΥΡΙΑ – ΓΙΑΟΥΡΤΙΑ –ΒΟΥΤΥΡΑ – ΑΥΓΑ
- ΛΑΔΙ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΛΙΑΣ
- ΖΥΜΑΡΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΑΛΤΣΕΣ ΚΑΙ ΜΑΓΙΟΝΕΖΕΣ
- ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ ΧΥΜΟΙ ΦΡΟΥΤΩΝ ΠΛΟΥΣΙΟΙ ΣΕ ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ
- ΜΠΙΡΕΣ – ΚΡΑΣΙΑ – ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ –ΧΥΜΟΙ ΦΡΟΥΤΩΝ
 - ΡΟΦΗΜΑΤΑ ΣΟΓΙΑΣ, ΒΡΩΜΗΣ ΡΥΖΙΟΥ, ΚΑΦΕ, ΚΑΚΑΟ, ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΓΕΥΣΕΙΣ ΤΣΑΓΙΟΥ
 - ΣΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ
 - ΒΟΤΑΝΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΙΚΑ
 - ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΤΙΚΑ
 - ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΧΩΡΙΣ ΓΛΟΥΤΕΝΗ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΖΑΧΑΡΗ
 - ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΞΗΡΑ ΦΡΟΥΤΑ
 - ΧΥΜΑ ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ, ΟΣΠΡΙΑ ΚΑΙ ΑΛΕΥΡΙΑ

Βιολογικά βότανα και αιθέρια έλαια

Βιολογικά– φυτικά καλλυντικά

Ποικιλία φυσικών τρόπων αδυνατίσματος

ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

Καθημερινά φρέσκο ζυμωτό ψωμί με παραδοσιακό τρόπο σταριού, σικάλεως,

ή με ό,τι αλεύρι θέλετε κατόπιν παραγγελίας από δικό μας πετρόμυλο

Με το άλεσμα του δημητριακού να γίνεται λίγες ώρες πριν από τη ζύμωση

Διαβάζω και γράφω

1. Με βάση τα ουσιαστικά της άσκησης 1 στην αρχή της ενότητας Γ1 (*Ακούω και μιλώ*) και τα κείμενα 7 και 8, συμπληρώστε τον πίνακα με τις κυριότερες κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται τα ουσιαστικά ως προς την κλίση τους (γράφοντας ένα παράδειγμα ουσιαστικού στην ονομαστική).

ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ (ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ)

Αρσενικά	Θηλυκά
ο άνθρωπος	η νήσος

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ

Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα
ο μαθητής	η θάλασσα	το ψωμί

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ

Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα
ο κουραμπιές	η γεύση	το απόγευμα

2. Σχηματίστε τη γενική πληθυντικού των παραπάνω ουσιαστικών.

• Μπορούν να σχηματίσουν όλα αυτά τα ουσιαστικά γενική πληθυντικού; • Λάβετε υπόψη τις οδηγίες και τα παραδείγματα της σχολικής γραμματικής για τον τονισμό των ουσιαστικών στη γενική πτώση.

3. Υποθέστε ότι γράφετε μία πρόσκληση προς το γυμνασιάρχη και τους καθηγητές του σχολείου για μια εκδήλωση των μαθητών. Χρησιμοποιήστε την κλητική πτώση στην αρχή της πρόσκλησης.

4. Τόσο στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3) όσο και στα κείμενα 5 και 7, υπάρχουν ουσιαστικά τα οποία είτε είναι άκλιτα (κυρίως ξένες λέξεις) είτε διπλοκατάληκτα, δηλαδή τα συναντάμε με δύο τύπους σε ενικό και πληθυντικό αριθμό (π.χ. μάνες – μανάδες). Προσπαθήστε με τη βοήθεια του καθηγητή σας και της σχολικής γραμματικής να εντοπίσετε τέτοια ουσιαστικά.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Κείμενο 1

- παχύσαρκο (Ελληνόπουλο) • νότια (Ασία)
 • κακές (συνήθειες) • πολλοί (γονείς) • παρόμοια (τρόφιμα) • σωστή (διατροφή)

Κείμενο 2

- ζαχαρώδη (φιλέματα) • γλυκό (δώρημα)
 • μικρά (κουτιά) • γυάλινα (βάζα)

Κείμενο 3

- μέτρια (πρόσληψη) • ακριβείς (ποσότητες)
 • υγιή (άτομα)

Διαβάζω και γράφω

1. Επιλέξαμε ορισμένα επίθετα από τα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3) και αρχίσαμε να γράφουμε τα υπόλοιπα γένη τους.

- Συνεχίστε με τη βοήθεια της σχολικής γραμματικής.
- Συνεργαστείτε σε ομάδες των τριών μαθητών.

ΕΠΙΘΕΤΑ – ΓΕΝΟΣ

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ο παχύσαρκος	η παχύσαρκτη	το παχύσαρκο
ο νότιος	η νότια	το νότιο

Διαπιστώνω ότι:

Μερικές βασικές κατηγορίες επιθέτων είναι:

	Αρσενικό	Θηλυκό
1.	καλ-ός νότι-ος -ος/-ός γλυκός	καλ-ή -ή νότι-α -α γλυκ-ιά -ιά
2.	ταχύς -ύς αλλά παχύς	ταχεία -εία παχιά -ια
3.	ακριβής -ης	ακριβής -ης

	Ουδέτερο
1.	καλ-ό νότι-ο -ο/-ό γλυκ-ό
2.	ταχύ -ύ παχύ
3.	ακριβές -ές

► Υπάρχουν, όπως θα δούμε στη σχολική γραμματική, και άλλες κατηγορίες επιθέτων με καταλήξεις σε:

- ής (καφετής), -ιά (καφετιά), -ί (καφετί)
- ης (ζηλιάρης), -α (ζηλιάρα), -ικο (ζηλιάρικο),

ενώ με ιδιαίτερο τρόπο κλίνεται ένα επίθετο που συναντάμε συχνά: ο πολύς, η πολλή, το πολύ (αναζητήστε την κλίση του στη σχολική γραμματική).

2. Κοιτάξτε προσεκτικά τον πίνακα των επιθέτων που συνοδεύονται από ουσιαστικά στην αρχή της ενότητας Γ2. • Τι παρατηρείτε ως προς την κλίση τους;

• Μοιάζουν ή διαφέρουν;

3. Επιλέξτε δύο φράσεις από τα προηγούμενα κείμενα οι οποίες να περιέχουν επίθετο και ουσιαστικό και επιχειρήστε να τα κλίνετε παράλληλα, όπως στον παρακάτω πίνακα:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Πτώση	Επίθετο	Ουσιαστικό
ΟΝΟΜ. ΓΕΝ. ΑΙΤ.	μικρό μικρού μικρό	κουτί κουτιού κουτί
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝΟΜ. ΓΕΝ. ΑΙΤ.	μικρά μικρών μικρά	κουτιά κουτιών κουτιά

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Πτώση	Επίθετο	Ουσιαστικό
ΟΝΟΜ. ΓΕΝ. ΑΙΤ.	ακριβής ακριβούς ακριβή	ποσότητα ποσότητας ποσότητα
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝΟΜ. ΓΕΝ. ΑΙΤ.	ακριβείς ακριβών ακριβείς	ποσότητες ποσοτήτων ποσότητες

• Πηγαίνετε τώρα στο κείμενο 8. Μεταφέρετε τα επίθετα στον άλλον αριθμό από αυτόν που είναι και προσέξτε τις αλλαγές στις καταλήξεις τους. • Φτιάξτε και εσείς

μια σύντομη διαφήμιση των προϊόντων που παράγει ο τόπος σας ή η οικογένεια σας, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επίθετα.

4. Τα επίθετα που υπάρχουν στο επόμενο κείμενο 9 είναι σε ενικό αριθμό. • Μεταφέρετέ τα στον πληθυντικό και παρατηρήστε τις αλλαγές που έχουν γίνει στις καταλήξεις τους. • Φτιάξτε ένα σκίτσο με αντώνυμα (όσα βρείτε) αυτών των επιθέτων, ώστε να δώσετε κουράγιο και χαρά στο γάτο!

Κείμενο 9 [Τι πλούσια γλώσσα για έναν πεινασμένο γάτο!]

ΦΤΩΧΟΣ,
ΞΕΒΡΑΚΩΤΟΣ,
ΦΟΥΚΑΡΑΣ,
ΑΠΟΡΟΣ

ΠΕΙΝΑΛΕΩΝ,
ΑΣΤΕΓΟΣ,
ΠΑΜΠΤΩΧΟΣ,
ΑΠΟΚΛΗΡΟΣ

ΠΕΝΗΣ,
ΕΝΔΕΗΣ

**ΔΥΣΤΥΧΗΣ, ΕΞΑΘΛΙΩΜΕΝΟΣ,
ΑΠΡΟΙΚΙΣΤΟΣ, ΑΔΕΚΑΡΟΣ**

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
ΑΣΘΕΝΗΣ,
ΕΠΙ ΞΥΛΟΥ
ΚΡΕΜΑΜΕΝΟΣ,
ΔΥΣΜΟΙΡΟΣ,
ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ**

ΘΕΕ ΜΟΥ!

**ΤΙ ΠΛΟΥΣΙΑ ΠΟΥ
ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

**Philippe Geluck, περ. «9»,
εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 2003**

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ

Σ' αυτή την ενότητα θα γνωρίσουμε δύο από τους βασικούς μηχανισμούς-τρόπους σχηματισμού λέξεων, την παραγωγή και τη σύνθεση. Ας αναζητήσουμε από τα εισαγωγικά κείμενα ορισμένες λέξεις, για να μελετήσουμε μαζί πώς έχουν δημιουργηθεί.

Ακούω και μιλώ

1. Ας προσέξουμε πώς έχουν σχηματιστεί οι λέξεις που είναι χωρισμένες σε δύο ομάδες.

A' ομάδα	B' ομάδα
Αμερικανάκια διατροφή (κειμ.1)	παχύσαρκο καρδιοπαθειών (κειμ.1)
επισκέψεις κουβεντούλες (κειμ.2)	πολύχρωμα μηλόπιτες (κειμ.2)
τρόφιμα δραστηριότητα (κειμ.3)	μικρογεύματα ελαιόλαδου (κειμ.3)

α. Από ποια λέξη έχει προέλθει η κάθε λέξη της πρώτης ομάδας;

β. Με ποιο τρόπο βλέπετε να έχει γίνει ο σχηματισμός των λέξεων αυτών;

γ. Σκεφτείτε άλλες λέξεις που έχουν σχηματιστεί με τον ίδιο τρόπο.

2. α. Από ποιες απλές λέξεις έχουν σχηματιστεί οι λέξεις της δεύτερης ομάδας;

β. Σε ποιο μέρος του λόγου ανήκουν οι λέξεις που αποτελούν το δεύτερο μέρος των σύνθετων λέξεων αυτής της ομάδας;

- Ποια κοινά στοιχεία παρουσιάζει στο γραμματικό μέρος η νέα λέξη με το δεύτερο μέρος της;

Μαθαίνω ότι:

► Οι λέξεις της πρώτης ομάδας έχουν παραχθεί από άλλες λέξεις. Νέες λέξεις μπορούν να παραχθούν με δύο τρόπους:

α' τρόπος: στο θέμα της αρχικής λέξης προστίθεται μία νέα διαφορετική κατάληξη που λέγεται παραγωγική κατάληξη ή επίθημα:

π.χ. *παιδί* παραγ. κατάληξη: **-άκι**

παράγωγη λέξη: **παιδάκι.**

β' τρόπος: Αριστερά από το θέμα μιας λέξης προστίθεται ένα πρόθημα, όπως μια πρόθεση ή το στερητικό α- (που δηλώνει άρνηση):

π.χ. *τροφή* πρόθημα: **δια** παράγωγη λέξη: **διατροφή**

π.χ. *φθαρτός* πρόθημα: **α-** (στερ.) παράγωγη λέξη: **άφθαρτος**

► Οι λέξεις της δεύτερης ομάδας έχουν δημιουργηθεί από την ένωση των θεμάτων δύο απλών λέξεων. π.χ.

παχύσαρκο: από τις λέξεις

παχύ: που είναι το α' μέρος (πρώτο συνθετικό) της νέας λέξης

σάρκα: που είναι το β' μέρος (δεύτερο συνθετικό) της νέας λέξης.

Διαβάζω και γράφω

1. Να μεταφέρετε στον επόμενο πίνακα τις λέξεις της Α' ομάδας που μελετήσατε προηγουμένως. Βρείτε νέες λέξεις στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3).

Προθήματα	Θέμα	Παραγωγικές καταλήξεις–επιθήματα
	κουβέντ-α	κουβεντ-ούλα

2. Διακρίνετε το πρώτο και το δεύτερο συνθετικό των λέξεων της Β΄ ομάδας που μελετήσατε προηγουμένως.

- Αναζητήστε και άλλες σύνθετες λέξεις στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3).

Σύνθετη λέξη	α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό

3. Εντοπίστε τα προθήματα σε παράγωγες λέξεις των κειμένων 10 και 11 που είναι υπογραμμισμένες. • Τι παρατηρείτε; • Είναι μόνο προθέσεις ή και άλλα είδη προθημάτων; • Φτιάξτε στη συνέχεια, εργαζόμενοι σε

ομάδες, έναν πίνακα με τις παραγωγικές καταλήξεις-επιθήματα που θα συναντήσετε σε λέξεις των ίδιων κειμένων. • Χρησιμοποιήστε όσες από αυτές τις λέξεις μπορείτε σε μια διαφημιστική αφίσα κατά του καπνίσματος.

4. Αναζητήστε στο λεξικό τις διαφορετικές σημασίες που αποκτά το ρήμα **φεύγω** με την αλλαγή των προθημάτων-προθέσεων, π.χ. *απο-φεύγω, κατα-φεύγω* κτλ.

Κείμενο 10 [Προσωρινή απόλαυση, μόνιμη ζημιά]

Το κάπνισμα είναι βλαβερό για την υγεία. Οι περισσότεροι άνθρωποι το ξέρουν αυτό, αλλά λίγοι γνωρίζουν πως το κάπνισμα επηρεάζει την εικόνα τους και τη στάση που άλλοι άνθρωποι κρατάνε απέναντί τους. Το κάπνισμα προκαλεί δύσσοση αναπνοή και κιτρινισμένα δόντια. Συχνά κάνει τους άλλους ανθρώπους να μη θέλουν να βρίσκονται κοντά τους. Ακόμη και αν δεν καπνίζετε, πιθανόν να έχετε παρατηρήσει ότι τα ρούχα μυρίζουν τσιγαρίλα, αν βρεθήκατε κοντά σε καπνιστές.

Σύμφωνα με μια έρευνα της Αμερικανικής Αντικαρκινικής Εταιρείας, το 78% των αγοριών ηλικίας 12-17 ετών δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να βγει με κάποιον που καπνίζει. Τα κορίτσια σε ποσοστό 69% είπαν ότι θα προτιμούσαν να βγουν με κάποιον που δεν καπνίζει.

Οι προπονητές απαιτούν από τους αθλητές να μην καπνίζουν. Το κάπνισμα μειώνει την ποσότητα

οξυγόνου που μπορεί να μεταφέρει το αίμα στο σώμα. Το αποτέλεσμα είναι ότι ο αθλητής που καπνίζει πιθανόν να μην μπορεί να κολυμπήσει ή να τρέξει τόσο καλά, όσο οι μη καπνιστές αθλητές. Τα πνευμόνια του καπνιστή δε μεταφέρουν οξυγόνο τόσο αποτελεσματικά, όσο τα πνευμόνια των περισσότερων μη καπνιστών.

περ. «Ε-Ιατρικά», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2002

Κείμενο 11 [Τι τρώμε κατά τη διάρκεια των εξετάσεων;]

Την περίοδο των εξετάσεων είναι γνωστό πως γονείς και μαθητές ψάχνουν τη «μαγική φόρμουλα» που θα επιτρέψει στους εξεταζόμενους να έχουν μέγιστη πνευματική απόδοση, προκειμένου να αντεπεξέλθουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις απαιτήσεις των εξετάσεων.

Τι, τελικά, είναι πραγματικά αποτελεσματικό και τι μπορεί να αποβεί μπούμεραγκ* στην απόδοση του μαθητή;

Η γενική αρχή που πρέπει να διέπει τη δίαιτα του υποψηφίου είναι γεύματα εύπεπτα και τακτά.

Κατά συνέπεια, παχιά κρέατα, αλλαντικά, γλυκά πλούσια σε βούτυρο και κρέμες γάλακτος πρέπει να αποφεύγονται.

Το πρωινό βελτιώνει την πνευματική και φυσική

***μπούμεραγκ**: η πράξη που έχει το αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, στρέφεται δηλαδή εναντίον εκείνου που την έκανε με σκοπό να αποκομίσει οφέλη.

μας κατάσταση και μας «εμποδίζει» να καταναλώνουμε μεγαλύτερες ποσότητες φαγητού την υπόλοιπη ημέρα.

Άλλωστε, αν το παραλείψουμε από το καθημερινό μας φαγητό, υπάρχει πιθανότητα να υποφέρουμε από ατονία, ζαλάδα, υπόταση και υπογλυκαιμία**.

Το ιδανικό πρωινό πρέπει να αποτελείται από γάλα, μαύρο ψωμί και δημητριακά προγεύματος, λίγο τυρί επιλογής και ποικιλία από φρούτα εποχής και χυμούς αυτών. Αν η επιθυμία για γλυκό είναι μεγάλη και για να αποφύγουν τα λιπαρά, καλό είναι οι υποψήφιοι να καταφεύγουν σε γλυκά του κουταλιού ή στο δημοφιλές και δροσιστικό ζελέ, το οποίο μπορούν να εμπλουτίσουν με φρούτα.

****υπογλυκαιμία (η):** η παθολογική μείωση του σακχάρου που περιέχεται στο αίμα.

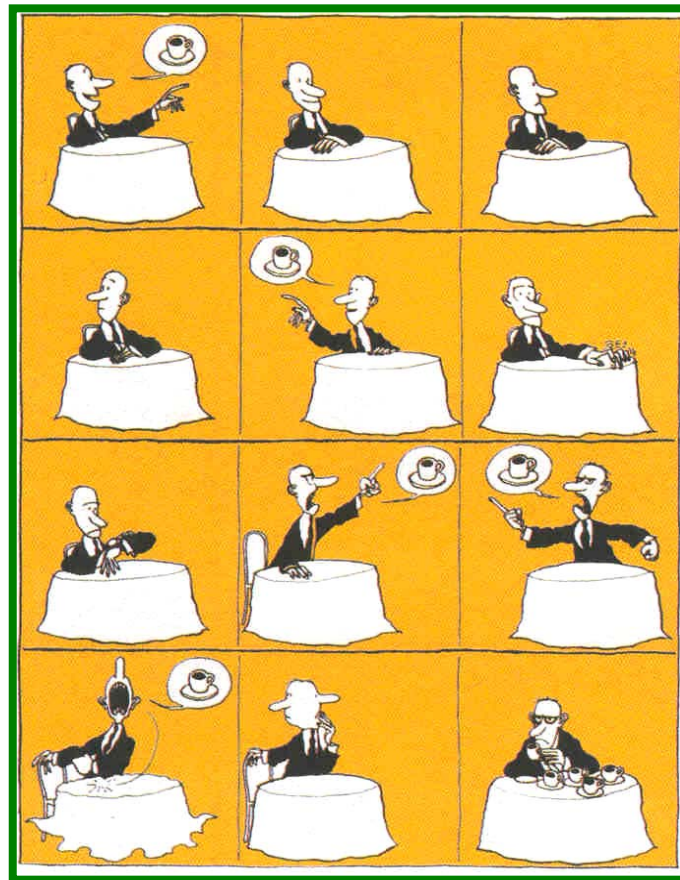
περ. «Ε-Ιατρικά», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2002

Ε ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΤΟΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟ ΛΟΓΟ

Ήδη στη 2η ενότητα μιλήσαμε για τα χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου. Αναφέραμε ανάμεσα στα χαρακτηριστικά και εκείνα τα οποία ή δε χρησιμοποιούν καθόλου τη γλώσσα (χειρονομίες, βλέμμα, έκφραση προσώπου, διάθεση κτλ.) ή χρησιμοποιούν στοιχεία συμπληρωματικά-διαμορφωτικά της γλωσσικής επικοινωνίας (επιτονισμός-ανεβοκατέβασμα της φωνής, παύσεις, ένταση φωνής κτλ.).

Κείμενο 12 [Ένας καφές = χίλιες λέξεις]

Quino, *Καλή όρεξη*, εκδ. Βαβέλ, 1987

Ακούω και μιλώ

1. Δώστε ένα άλλο τίτλο στο κείμενο 12.

• Υποθέστε ότι παρακολουθείτε τον πελάτη του κειμένου 12 από το απέναντι τραπέζι. Πότε σας φαίνεται ήρεμος, πότε ανυπόμονος, πότε θυμωμένος; • Αφού τα σκίτσα δεν έχουν λόγια πώς καταλαβαίνετε την ψυχική του διάθεση;

2. Ένας μαθητής ή μαθήτρια να ξαναδιαβάσει στην τάξη το κείμενο 1 φροντίζοντας να το συνοδεύσει με κατάλληλες χειρονομίες και να το χρωματίσει με τα σχετικά ανεβοκατεβάσματα της φωνής.

Διαβάζω και γράφω

Στο κείμενο 12 γράψτε τα λόγια και τις σκέψεις του πελάτη σε κάθε τετραγωνάκι. Προσπαθήστε να απόδώσετε κάθε φορά τα συναισθήματά του με βάση τις εκφράσεις του προσώπου του και τις χειρονομίες του.

ΣΤ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Συλλέξτε από τα κείμενα που μελετήσατε λέξεις και φράσεις για την υγιεινή και μη υγιεινή σύγχρονη διατροφή χρησιμοποιώντας το σχολικό λεξικό για την ερμηνεία των λέξεων:

1. ΥΓΙΕΙΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα-φράσεις

1. ΜΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα-φράσεις

2 Στο κείμενο 7 υπάρχουν λέξεις από παλιότερες μορφές της γλώσσας μας. Ποιες από αυτές δε γνωρίζετε; • Ξαναγράψτε το κείμενο προσαρμόζοντας όσες λέξεις κρίνετε σκόπιμο στη σημερινή μορφή της γλώσσας μας. Εννοείται πως θα χρειαστείτε τη βοήθεια του λεξικού. • Συζητήστε στην τάξη (με τον καθηγητή της Λογοτεχνίας) τις αλλαγές που κάνατε, καθώς και τη γλώσσα του συγκεκριμένου συγγραφέα.

Ζ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Περιγράψτε στους φίλους σας τα γλυκά που έχει ετοιμάσει για τις γιορτές των Χριστουγέννων το ζαχαροπλαστέιο της γειτονιάς σας. • Φροντίστε να χρησιμοποιήσετε τα κατάλληλα επίθετα καθώς και τις σχετικές χειρονομίες / εκφράσεις για να γίνει η περιγραφή σας πιο παραστατική.

2. Δραματοποίηση: Κάποιος μαθητής να υποδυθεί το ρόλο ενός γονέα ο οποίος δε θέλει τα παιδιά του να τρώνε σε φαστφούντ. • Στη συνέχεια δύο άλλοι μαθητές να υποδυθούν το ρόλο των παιδιών τα οποία προσπαθούν να εξηγήσουν γιατί τους αρέσει να πηγαίνουν στο φαστφούντ.

Διαβάζω και γράφω

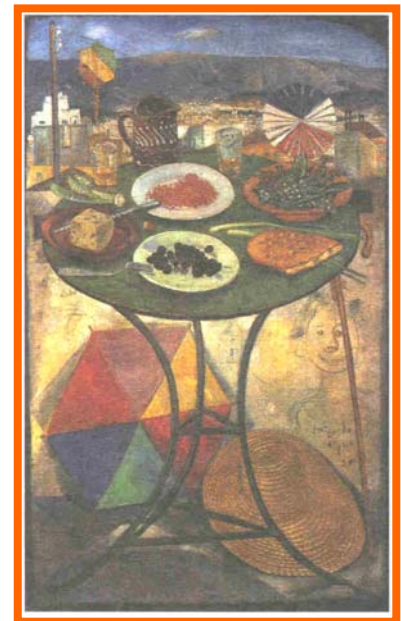
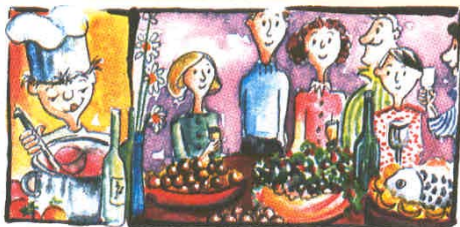
Περιγράψτε σε ένα κείμενο τριών παραγράφων ένα γιορτινό τραπέζι στο σπίτι σας στο οποίο είχατε προσκεκλημένους. • Ξεκινήστε την περιγραφή σας

από τη διακόσμηση του χώρου, προχωρήστε μετά στην περιγραφή των προσώπων που συμμετείχαν. • Τέλος να δώσετε ιδιαίτερη έμφαση στο περιεχόμενο του τραπέζιού, περιγράφοντας όλη τη διαδικασία προετοιμασίας, παρασκευής και απόλαυσης των κύριων – «αγαπημένων» σας φαγητών.

• Μπορούν να σας βοηθήσουν στην περιγραφή το σκίτσο και ο πίνακας που ακολουθούν.

Κριτήρια αξιολόγησης

• Η περιγραφή του χώρου και των προσώπων στην αρχική παράγραφο και η αναλυτική περιγραφή του περιεχομένου του τραπέζιού σε δύο παραγράφους. • Η προσεκτική χρήση ουσιαστικών και επιθέτων ανάλογα με το είδος της περιγραφής (χώρος, πρόσωπα κ.λπ.)

Σπύρος Βασιλείου,
*Το τραπέζι της
Καθαρής Δευτέρας*

Διαθεματική εργασία

«Το διαιτολόγιο της τάξης μας»

► Με τη συνεργασία των καθηγητών Φυσικής Αγωγής, Χημείας, Οικιακής Οικονομίας και Πληροφορικής, διαμορφώστε σ' έντυπη και ηλεκτρονική μορφή ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα υγιεινής διατροφής. Μπορείτε να συλλέξετε υλικό:

- α. μελετώντας άλλα προγράμματα διατροφής (όπως αυτό που σας δίνεται παρακάτω),
- β. καταγράφοντας τις ουσίες που είναι βλαβερές για τον οργανισμό από βιβλία, εγκυκλοπαίδειες υγείας ή ηλεκτρονικές διευθύνσεις,
- γ. παίρνοντας συνέντευξη από έναν ειδικό (γιατρό ή διαιτολόγο),
- δ. συμπληρώνοντας ειδικό ερωτηματολόγιο με το βάρος και άλλα χαρακτηριστικά του κάθε μαθητή.
- Όταν ολοκληρωθεί το πρόγραμμα, επιχειρήστε να το εφαρμόσετε ως τμήμα για τρεις εβδομάδες και μετά καταγράψτε ο καθένας τα συμπεράσματα του τα οποία θα συζητήσετε στην τάξη.

Εβδομαδιαίο πρόγραμμα υγιεινής διατροφής

Πρόγευμα
Για πρωινό (αν θέλετε και απογευματινό) συνιστάται κάθε ημέρα, μία μερίδα φρούτων στην εποχή τους.

Σημείωση: Η ωμή σαλάτα, σε όλα τα μεσημεριανά και βραδινά γεύματα που ακολουθούν, εξυπακούεται και γι' αυτό δεν αναφέρεται.

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ
<p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σπανάκι ή ρύζι βρασμένο με διάφορα ψιλοκομμένα λαχανικά (καρότο, λάχανο, μαιντανό, σέλινο κ.ά.) ή ντοματάριζο • 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί ή χωριάτικα παξιμάδια <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ψάρι ψητό ή βραστό, γύρω στα 200 γραμ. • Ραδικία γλυκά, βραστά. 	<p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φασολάκια βραστά με πατάτες • 1-2 φέτες ψωμί (ολικής αλέσεως). <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 250-300 γραμμάρια γαιούρτι • Βραστά λαχανικά (βλίτα, κολοκυθάκια ή ραδικία) 	<p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φασόλια βρασμένα με σέλινο, καρότα κ.ά. ή κάποιο άλλο όσπριο • 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί ή 1-2 χωριάτικα παξιμάδια <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 60-80 γραμμάρια τυρί • 1 αυγό βραστό • βραστό χορταρικό 	<p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πατάτες με κολοκυθάκια, καρότα, μαιντανό στον φούρνο (μπριόλι) ή βραστά ή στιφάδο • 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί. <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 60-70 γραμμάρια καρόδια ή αμύγδαλα ή κάποιο άλλο είδος ξηρού καρπού μαζί με 30-40 γραμμάρια ηλιόσπορους (όλα ανάλατα και άψητα) • ένα γαιούρτι
<p>ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ</p> <p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φοκιάς • Παντζάρια βραστά (βολβοί και φύλλα). <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ψάρι ψητό ή βραστό, γύρω στα 200 γραμμάρια • Τα φύλλα από τα μεσημεριανά παντζάρια 	<p>ΣΑΒΒΑΤΟ</p> <p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μπάρμιες βραστές ή φούρνου (με ντομάτα κ.λπ.) ή κάποιο άλλο λαδερό φαγητό (όπως μελιτζάνες, μπιζέλια με καλαμπόκι κ.λπ.) • 1-2 φέτες ψωμί ή χωριάτικα (οπαρένια ή κριθαρένια) παξιμάδια. <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 200 γραμμάρια κοτόπουλο χωριάτικο ή γαλοπούλα ή 120-140 γραμμάρια τυρί ή 250-300 γραμμάρια γαιούρτι • Βραστά λαχανικά 	<p>ΚΥΡΙΑΚΗ</p> <p>Μεσημέρι</p> <ul style="list-style-type: none"> • 200-250 γραμμάρια κατοίκι ή κουνέλι ή κοτόπουλο ή κάποιο άλλο κρεατικό ή ψάρι • Βραστά λαχανικά <p>Βράδυ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ντομάτες, πιπεριές, κληματόφυλλα γεμιστά με ακούρο, στυλεξέργαστο ρύζι ή πατάτες ψητές με σπιθόβραστο μπρόκολο • 1-2 φέτες ψωμί 	

Εβδομαδιαίο πρόγραμμα υγιεινής διατροφής

Πρόγευμα

Για πρωινό (αν θέλετε και απογευματινό) συνιστάται κάθε ημέρα, μία μερίδα φρούτων στην εποχή τους.

Σημείωση: Η ωμή σαλάτα, σε όλα τα μεσημεριανά και βραδινά γεύματα που ακολουθούν, εξυπακούεται και γι' αυτό δεν αναφέρεται.

ΔΕΥΤΕΡΑ

Μεσημέρι

- Σπανακόρυζο ή ρύζι βρασμένο με διάφορα ψιλοκομμένα λαχανικά (καρότα, λάχανο, μαϊντανό, σέλινο κ.ά.) ή ντοματόρυζο
- 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί ή χωριάτικα παξιμάδια.

Βράδυ

- Ψάρι ψητό ή βραστό, γύρω στα 200 γραμ.
- Ραδίκια γλυκά, βραστά.

ΤΡΙΤΗ

Μεσημέρι

- Φασολάκια βραστά με πατάτες
- 1-2 φέτες ψωμί (ολικής αλέσεως)

Βράδυ

- 250-300 γραμμάρια γιαούρτι
- Βραστό λαχανικό (βλίτα, κολοκυθάκια ή ραδίκια)

ΤΕΤΑΡΤΗ

Μεσημέρι

- Φασόλια βρασμένα με σέλινο, καρότα κ, ά. ή κάποιο άλλο όσπριο
- 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί ή 1-2 χωριάτικα παξιμάδια

Βράδυ

- 60-80 γραμμάρια τυρί
- 1 αυγό βραστό
- βραστό χορταρικό

ΠΕΜΠΤΗ

Μεσημέρι

- Πατάτες με κολοκυθάκια, καρότα, μαϊντανό στον φούρνο,(μπριάμ) ή βραστά ή ατμόβραστα
- 1-2 φέτες πιτυρούχο ψωμί

Βράδυ

- 60-70 γραμμάρια καρύδια ή αμύγδαλα ή κάποιο άλλο είδος ξηρού καρπού μαζί με 30-40 γραμμάρια ηλιόσπορους (όλα ανάλατα και άψητα)
- ένα γιαούρτι

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Μεσημέρι

- Φακές
- Παντζάρια βραστά (βολβοί και φύλλα).

Βράδυ

- Ψάρι ψητό ή βραστό, γύρω στα 200 γραμμάρια
- Τα φύλλα από τα μεσημεριανά παντζάρια.

ΣΑΒΒΑΤΟ

Μεσημέρι

- Μπάμιες βραστές ή φούρνου(με ντομάτα κ.λ.π.) ή κάποιο άλλο λαδερό φαγητό(όπως μελιτζάνες, μπιζέλια με καλαμπόκι κ.λ.π.)
- 1-2 φέτες ψωμί ή χωριάτικα (σιταρένια ή κριθαρένια) παξιμάδια.

Βράδυ

- 200 γραμμάρια κοτόπουλο χωριάτικο ή γαλοπούλα ή 120-140 γραμμάρια τυρί ή 250-300 γραμμάρια γιαούρτι
- Βραστό λαχανικό

ΚΥΡΙΑΚΗ

Μεσημέρι

- 200-250 γραμμάρια κατσίκι ή κουνέλι ή κοτόπουλο ή κάποιο άλλο κρεατικό ή ψάρι
- Βραστό λαχανικό

Βράδυ

- Ντομάτες, πιπεριές κληματόφυλλα γεμιστά με σκούρο ανεπεξέργαστο ρύζι ή πατάτες ψητές με ατμόβραστο μπρόκολο
- 1-2 φέτες ψωμί

Εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 2004

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. <http://www.who.int/en>
(Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας)
2. <http://www.care.gr>
(Ενημερωτικός δικτυακός τόπος για υγεία, διατροφή)
3. <http://www.inka.gr> (Ινστιτούτο Καταναλωτών)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- ▶ Το ουσιαστικό είναι η κεντρική λέξη της φράσης.
- ▶ Η ονοματική φράση μπορεί να λειτουργεί ως
 - α. υποκείμενο
 - β.
 - γ.
 - δ.
 - ε.
- ▶ Ένα επίθετο μπορεί να ένα ουσιαστικό, να λειτουργεί δηλαδή ως επιθετικός
- ▶ Τα ουσιαστικά διακρίνονται σε:

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

	αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα
ισοσύλλαβα			
ανισοσύλλαβα	καφές		

ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

	αρσενικά	θηλυκά
ισοσύλλαβα		

• Συμπληρώστε ένα τουλάχιστον παράδειγμα σε κάθε κουτάκι του παραπάνω πίνακα.

► Νέες λέξεις δημιουργούνται με δύο τρόπους:

α. παραγωγή

και

β. σύνθεση

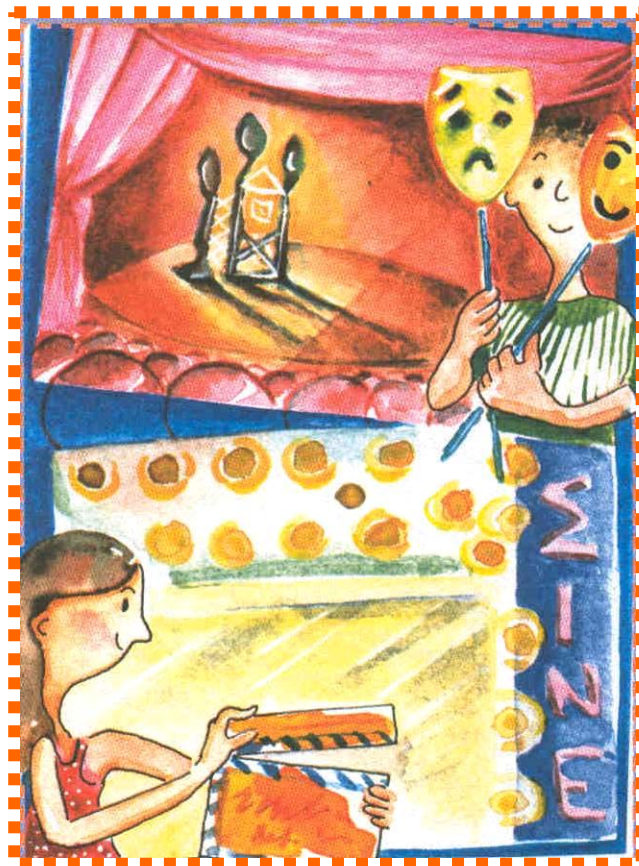
στο θέμα της αρχικής λέξης προσθέτουμε μία κατάληξη,
π.χ.

αριστερά από το θέμα της αρχικής λέξης προσθέτουμε ένα πρόθημα,
π.χ.

ενώνουμε τα θέματα των δύο λέξεων,
π.χ.
.....

5η ενότητα

ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα καταλάβουμε το βασικό ρόλο του ρήματος στην πρόταση.**
- Θα μάθουμε τις μορφές του ρήματος και θα συσχετίσουμε μερικές από αυτές με τη σημασία του.**
- Θα μάθουμε ποια είναι τα συνδετικά ρήματα και πώς μπορούν να μας βοηθήσουν στην περιγραφή.**
- Θα αντιληφθούμε πώς παράγουμε ρήματα από άλλα μέρη του λόγου ή άλλα ρήματα.**
- Θα συνειδητοποιήσουμε το ρόλο του ρήματος σε μια αφήγηση και πόσο σημαντική είναι η επιλογή του κατάλληλου ρήματος σε ένα αφηγηματικό κείμενο.**
- Θα διαβάσουμε και θα γράψουμε αφηγήσεις για το θέατρο και τον κινηματογράφο.**

Κείμενο 1 [Η παράσταση]

Μετά άρχισε η παράσταση. Τα παιδιά που ήταν ντυμένα φουστανελάδες, τα φώναξε η κυρία κι ανεβήκαμε στη σκηνή. Ο Ίων, ο Βαγγελάκης, ο Φιλιππάκης, ο Ρούλης έκαναν τον Κολοκοτρώνη, τον Μπότσαρη, τον Καραϊσκάκη, το Νικηταρά κι εγώ δεν ξέρω ποιον έκανα και βγάλαμε τα σπαθιά και φοβερίζαμε τους Τούρκους που δε φαινόντουσαν και οι κυρίες φοβήθηκαν κι έλεγαν θα κόψουμε το λαιμό μας, αλλά τα σπαθιά ήταν ψεύτικα και δεν τον κόψαμε, αλλά εκείνες δεν το ήξεραν και είχαν φοβηθεί κι ο Ρούλης, που έκανε το Νικηταρά, πήγε να τρέξει να κυνηγήσει έναν Τούρκο, αλλά σκόνταψε κι έπεσε και κοίταζε μία τους Τούρκους, που δεν τους έβλεπε ο κόσμος, μία τον κόσμο που έβλεπε αυτόν και ντράπηκε και κοκκίνισε κι ακούστηκε η φωνή ενός Τούρκου πίσω από το πανί, που του έλεγε:

- Ρούλη, Ρούλη! Με την μπιστόλα. Με την μπιστόλα. Μπιστόλα με.

Κι ο Ρούλης σηκώθηκε και φωνάζει εμένα, αλλά εγώ πάω να τρέξω να κυνηγήσουμε μαζί τον Τούρκο και τα τσαρούχια βγήκαν από τα πόδια μου και δεν μπορούσα να τρέξω κι ενώ εγώ έτρεχα, τα τσαρούχια μου είχαν μείνει πίσω και του έλεγα δεν μπορώ ξυπόλυτος, έχει σκλήθρες* χάμω και τότε ο Βαγγελάκης που έκανε τον Μπότσαρη και τον στένευε η στολή του, έσκυψε να πάρει τα τσαρούχια μου να μου τα δώσει και φάνηκε το σώβρακο του και τα κορίτσια έβαλαν τα

* σκλήθρες: μικρά κομμάτια σκληρού ξύλου, ακίδες

γέλια κι εκείνος τα κλάματα και ξέβαψε και το μουστάκι του κι έγινε όλος μουντζούρες και τα παιδιά φωνάζανε επάνω του! επάνω του! κι εμείς τραβήξαμε τα σπαθιά κι αρχίσαμε ξιφομαχία σαν το Ζορό και ακούστηκε η χορωδία πίσω από το πανί που έλεγε έχετε γεια βρυσούλες και οι κυρίες συγκινήθηκαν πάλι κι έκλαιγαν κι οι κύριοι κάπνιζαν κι ο κύριος διευθυντής ήταν πολύ υπερήφανος κι άρχισε ο αέρας να φυσάει κι η καμπάνα να χτυπάει και πετάχθηκε ο Ίων που έκανε τον Κολοκοτρώνη και λέει:

- *Εμπρός, κροτεί το τύμπανον κι η σάλπιγξ αντηχεί!*
αλλά η κυρία Κανελλοπούλου τού είπε πως αυτό έπρεπε να το πω εγώ κι εκείνος τα έχασε και είπε:

- *Δος μου μητέρα μια ευχή, κι έλα να σε φιλήσω... πάω να πολεμήσω.*

κι εγώ λέω:

- *Μέσα στο δάσος περπατώ κι ακούω τα πουλάκια...*

κι ο Βαγγελάκης μού λέει:

- Αυτό πρέπει να το πω εγώ όταν πέφτω και σκοτώνομαι, κι ο Νικηταράς λέει:

- *Ω, ελευθερία, μήτερ των λαών.*

κι ο Ίων τού λέει πως αυτό είναι παρακάτω κι εκείνος θύμωσε και του λέει δεν πάει να είναι παρακάτω, αυτός τώρα θέλει να τα πει και τα παρακάτω να τα πει αυτός και θα φάει μπουνιά κι εγώ τους λέω θα έρθουν οι Τούρκοι να μας σφάξουν όπως στην ιστορία κι ο Βαγγελάκης, που τον στένευαν τα τσαρούχια του, μου λέει ν' αλλάξουμε μετά δικά μου που ήταν μεγάλα κι η κυρία Κανελλοπούλου μάς λέει να μην ανακατώνουμε τα λόγια του έργου με τα δικά μας και μπερδευτεί ο κόσμος κι ο κόσμος δεν είχε μπερδευτεί, νόμιζε πως έτσι είναι το έργο και είχε συγκινηθεί πολύ κι έπεσε κατά λάθος το πανί κι άρχισαν τα παλαμάκια γιατί νόμισαν πως τελείωσε και βγήκε ο Καραϊσκάκης με το σπαθί και τους

είπε έχει κι άλλο και σήκωσαν οι φουστανελάδες το πανί, αλλά σκάλωσε στο δέντρο που είχε φτιάξει ο Ντόντος με τη Μαρία από χαρτόνια, [...] κι ανέβηκε στη σκηνή ο Ντόντος και το σήκωσε και κάθισε από πίσω και το βάσταγε κι όλο φοβέριζε γιατί νόμιζε πως το κάνουμε επίτηδες και χτύπησε η καμπάνα και λιποθύμησε η κυρία Κανελλοπούλου και χτυπούσαν τα παλαμάκια οι μπαμπάδες κι οι μαμάδες και έκλαιγαν και ο κύριος διευθυντής σηκώθηκε επίσημα και μας πήρε όλους, και τους Έλληνες και τους Τούρκους, αγκαλιά και άρχισε να φωνάζει:

- Ζήτω η 25η Μαρτίου!

και είπε «και του χρόνου» κι όλοι σηκώσαμε τα χέρια μπροστά και είπαμε ζήτω και ζήτω κι η κυρία Ουρανία φώναξε πάλι προσοχή! και σταθήκαμε όλοι προσοχή και τραγουδήσαμε τον εθνικό ύμνο και *γιατί χαίρεται ο κόσμος και χαμογελάει πατέρα;* και φύγαμε να πάμε σπίτι μας να φάμε σκορδαλιά για το καλό της ημέρας, να κοιμηθούμε, να ξυπνήσουμε, να βάλουμε τα καλά μας και να πάμε να πούμε χρόνια πολλά του Βαγγελάκη που είχε την εθνική εορτή του.

Κυριάκος Ντελόπουλος,
Ο Άκης και οι άλλοι, εκδ. Καστανιώτη, 1997

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Το κείμενο είναι αφηγηματικό. Ποιος αφηγείται και τι;
- 2** Ποιος είναι ο ρυθμός της αφήγησης; • Η αφήγηση σας φαίνεται ότι κυλά γρήγορα ή αργά;
- 3** Πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος του κειμένου (σοβαρό, κωμικό, τυπικό, επίσημο, απλό, οικείο, λιτό, περίτεχνο); • Αιτιολογήστε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

Κείμενο 2 [Ταινίες φαντασίας]

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙΩΝ: Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ★★★

THE LORD OF THE RINGS: THE RETURN OF THE KING.
2003 (Έγχρ.) 201´

Αμερικανική ταινία σε σκηνοθεσία Πίτερ Τζάκσον, με τους: Βίγκο Μόρτενσεν, Ορλάντο Μπλουμ, Λιβ Τάιλερ, Ελάιζα Γουντ, Ίαν ΜακΚέλεν. Μέχρι ο Φρόντο να φτάσει στις Μαύρες Πύλες για να απαλλαγεί από το βάρος του δαχτυλιδιού, ο μάγος Γκάλνταφ και ο βασιλιάς Θέοντεν ενώνουν τις δυνάμεις τους για να σώσουν την πρωτεύουσα της Γκόντορ (Μίνας Τίριθ) από την τελική μάχη ενάντια στις δυνάμεις του Κακού. Το τελευταίο μέρος της τριλογίας είναι σαφώς και το καλύτερο.

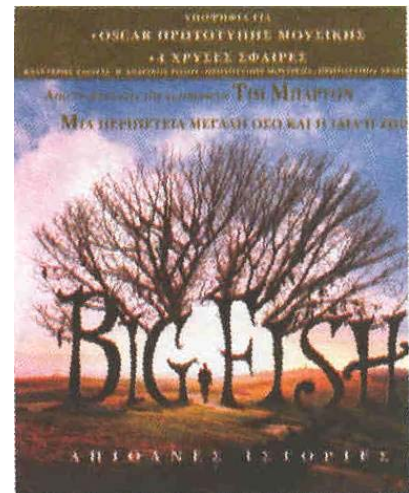

• ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ II 79 (Παρ.-Πέμ.)

BIG FISH ΑΠΙΘΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ★★★

BIG FISH. 2003 (Έγχρ.) 110´

Αμερικανική ταινία σε σκηνοθεσία Τίμ Μπάρτον, με τους: Γιούαν Μακ Γκρέγκορ, Άλμπερτ Φίνεϊ, Τζέσικα Λανγκ, Έλενα Μπόναμ Κάρτερ. Γνωστός αλλά και αγαπητός στο περιβάλλον του ως μεγάλος μυθοπλάστης, ο Έντουαρντ Μπλουμ, αν και βρίσκεται στη δύση της ζωής του, επιμένει να αφηγείται φανταστικές ιστορίες. Ο απόμακρος όμως γιος του, ο Γουίλ, δεν μπορεί να διακρίνει το αληθινό

βίωμα από το μύθο και προσπαθεί, λίγο πριν από το τέλος, να βρει την αλήθεια πίσω από τις αφηγήσεις του.

- ΑΕΛΛΩ CINEMAX 5+1 ΑΙΘΟΥΣΑ 5 50 (Παρ.– Πέμ.),
- ΑΕΛΛΩ CINEMAX 5+1 ΑΙΘΟΥΣΑ 5 54 (Παρ.– Πέμ.),
- ΑΝΤΑΜΣ 2 112 (Παρ.– Πέμ.), ΑΚΤ ΕCRAN CINEMA 2 72 (Παρ.– Πέμ.),
- ΕΤΟΥΑΛ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ 2 76 (Παρ.– Πέμ.),
- ΤΙΤΑΝΙΑ CINEMAX 10 (Παρ.– Πέμ.)

περ. Αθηνόγραμμα, 2004

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι κείμενα είναι αυτά; • Τι παρουσιάζουν; • Σε τι είδους έντυπα μπορούμε να συναντήσουμε τέτοια κείμενα;

2 Τι είδους πληροφορίες δίνει καθένα από τα κείμενα αυτά;

Κείμενο 3 [Μια κινηματογραφική ταινία – μια φίλια]

Είδα μια ταινία στον κινηματογράφο. Και μου άρεσε πολύ. Βγήκα και πήγα σε ένα φιλικό σπίτι και τους μίλησα για την ταινία. Γελάσανε και μου είπαν «πως ήταν αηδία». Δε μίλησα, δειπνήσαμε όλοι μαζί, αργά έφυγα, στο δρόμο σκεφτόμουν «πως είμαστε διαφορετικοί», έφτασα στο σπίτι μου και ξάπλωσα. Δεν κοιμήθηκα εκείνη τη νύχτα, σκεφτόμουν πόσο διαφέραμε με τους γνωστούς μου, αποφάσισα να διακόψω τις σχέσεις μου μαζί τους και τους έστειλα ένα γράμμα που τους έγραφα ότι δε θα ήθελα να ξαναϊδωθούμε... Σε μια εβδομάδα, πήρα ένα γράμμα εκ μέρους

τους με μια φράση: «Επιμένουμε πως η ταινία ήταν αηδία».

Τάκης Κανελλόπουλος, στο *Ιστορίες του Κινηματογράφου από την Ελληνική Λογοτεχνία* (Ιστορία 79η), εκδ. Αιγόκερως, 1995

Ερώτηση κατανόησης

■ Γιατί ο συγγραφέας αποφάσισε να μην ξαναϊδωθεί με τους φίλους του;

B ΤΟ ΡΗΜΑ

B1 Ο ρόλος και η λειτουργία του ρήματος

Ακούω και μιλώ

1. «Είδα μια ταινία... και ξάπλωσα» (κείμεν. 3): Ο συγγραφέας-αφηγητής αφηγείται μια προσωπική εμπειρία του. • Ποιες είναι οι ενέργειες που έκανε ο ίδιος και οι φίλοι του; • Με ποιες λέξεις διατυπώνονται οι ενέργειες αυτές; • Τι μέρος του λόγου είναι αυτές οι λέξεις;
2. Δείτε τώρα πιο προσεκτικά την πρώτη πρόταση του ίδιου αποσπάσματος. • Ποια λέξη αποτελεί το βασικό στοιχείο γύρω από το οποίο ο αφηγητής οργανώνει το μήνυμά του και δε θα μπορούσε να παραλειφθεί; • Τι μέρος του λόγου είναι η λέξη αυτή;
3. Μελετήστε και την πρώτη πρόταση του κειμένου 1. • Ποια είναι η ονομαστική φράση της πρότασης αυτής και ποιος ο συντακτικός της ρόλος; • Η ίδια πρόταση

εκτός από το ρήμα και το υποκείμενό του, ποια άλλη πληροφορία δίνει;

Διαπιστώνω ότι:

► **Το ρήμα:**

- εκφράζει μια ενέργεια ή μια κατάσταση,
- είναι το **βασικό στοιχείο** κάθε πρότασης γύρω από το οποίο οργανώνεται το μήνυμα που μεταδίδεται με την επικοινωνία,
- ανήκει στη **ρηματική φράση**, στην οποία παίζει τον κυρίαρχο ρόλο.

► Εκτός από το ρήμα, στη ρηματική φράση μπορεί να ανήκουν ουσιαστικά ή επίθετα (δηλαδή ονοματικές φράσεις που θα είναι αντικείμενα ή κατηγορούμενα του ρήματος) ή επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις που θα δίνουν μια επιπλέον πληροφορία σχετικά με το χρόνο, τον τρόπο, τον τόπο κτλ. της ενέργειας του ρήματος.

4. Στην πρώτη πρόταση του κειμένου 3 υπογραμμίστε το ρήμα και το αντικείμενο του. • Ποιο είναι το υποκείμενο; • Γιατί παραλείπεται;
- Ποια πληροφορία προσθέτουν οι λέξεις «στον κινηματογράφο»;
 - Προσθέστε κάποιο επίρρημα στην ίδια πρόταση, ώστε να δώσετε κάποια επιπλέον πληροφορία.
 - Σημειώστε τι είδους πληροφορία είναι αυτή που προσθέσατε (ποια επιρρηματική έννοια αφορά).
 - Γιατί ο συγγραφέας προτίμησε να μην την περιλάβει στη δική του πρόταση;

Διαβάζω και γράφω

1. «... ο κύριος διευθυντής σηκώθηκε επίσημα...» (κείμεν. 1): Χωρίστε την ονομαστική και τη ρηματική φράση αυτής της πρότασης. • Εκτός από το ρήμα, ποια άλλη λέξη υπάρχει στη ρηματική φράση; • Τι μέρος του λόγου είναι; • Ποια πληροφορία προσθέτει; • Μπορείτε να αντικαταστήσετε τη λέξη αυτή με κάποια άλλη λέξη ή φράση, για να δώσετε μια πληροφορία σχετική με το χρόνο της ενέργειας που φανερώνει το ρήμα;
2. «... σήκωσαν οι φουστανελάδες το πανί» (κείμεν. 1): Υπογραμμίστε τη ρηματική φράση. • Εκτός από το ρήμα, ποια ΟΦ υπάρχει στη ρηματική φράση; • Τι μέρος του λόγου είναι; • Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος της; • Μπορείτε να προσθέσετε ένα επίρρημα ή μια επιρρηματική φράση, ώστε να δώσετε με αυτήν κάποια επιπλέον πληροφορία;
3. «χτυπούσαν παλαμάκια οι μπαμπάδες», «ανέβηκε στη σκηνή ο Ντόντος» (κείμεν. 1): Ποια είναι η ΡΦ; • Από τι αποτελείται; • Προσθέστε επιρρήματα ή και προθετικές φράσεις, για να δώσετε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το χρόνο και τον τρόπο.

Οι μορφές του ρήματος

B2.1 Πρόσωπο και αριθμός

Ακούω και μιλώ

1. Στην παρουσίαση της ταινίας «Ο άρχοντας των δαχτυλιδιών» (κείμεν. 2) βρείτε τα ρήματα. • Ποια από αυτά βρίσκονται στον ενικό και ποια στον πληθυντικό; • Από τι εξαρτάται ο αριθμός στον οποίο βρίσκονται;

2. «Είδα μια ταινία... και ξάπλωσα» (κείμεν. 3): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος. • Σε ποιο πρόσωπο και σε ποιον αριθμό βρίσκεται το καθένα από αυτά;

Θυμάμαι ότι:

- ▶ Όπως τα ουσιαστικά, έτσι και τα ρήματα έχουν δύο αριθμούς: ενικό και πληθυντικό.
- ▶ Τα ρήματα όμως δεν έχουν πτώσεις (όπως τα ουσιαστικά) αλλά έχουν πρόσωπα: πρώτο, δεύτερο και τρίτο πρόσωπο σε κάθε αριθμό (ενικό και πληθυντικό).

Διαβάζω και γράφω

«Δεν κοιμήθηκα εκείνη τη νύχτα... ήταν αηδία» (κείμεν. 3.): υπογραμμίστε τα ρήματα του αποσπάσματος.

- Αναγνωρίστε σε ποιο πρόσωπο και σε ποιόν αριθμό βρίσκεται το καθένα.

B2.2 Συζυγίες και φωνές

Ακούω και μιλώ

1. «Βγήκα και πήγα... αργά έφυγα» (κείμεν. 3): Χωρίστε τα ρήματα του αποσπάσματος σε δύο ομάδες. • Στην πρώτη κατατάξτε τα ρήματα που στο α' πρόσωπο του ενεστώτα τελειώνουν σε -ω και στη δεύτερη εκείνα που τελειώνουν σε -ώ.

Μαθαίνω ότι:

► Το ρήμα αποτελείται από το θέμα και την κατάληξη,

π.χ. γράφ – ω αγαπ – ώ
 γράφ – εις αγαπ– άς

...

...

► Με βάση τις καταλήξεις χωρίζουμε τα ρήματα σε δύο συζυγίες: στην α' συζυγία ανήκουν τα ρήματα που έχουν κατάληξη –ω, ενώ στη β' ανήκουν όσα έχουν κατάληξη –ώ.

2. «Δεν κοιμήθηκα... να ξαναϊδωθούμε» (κείμ. 3):
Χωρίστε τα ρήματα του αποσπάσματος σε δύο ομάδες.

• Στην πρώτη κατατάξτε όσα ρήματα στο α' πρόσωπο του ενεστώτα τελειώνουν σε –ω ή –ώ και στη δεύτερη εκείνα που τελειώνουν σε –μαι.

Μαθαίνω ότι:

► Με βάση πάλι την κατάληξη, τα ρήματα χωρίζονται σε δύο φωνές: την ενεργητική (ρήματα σε –ω ή –ώ) και την παθητική (ρήματα σε –μαι).

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε τα ρήματα που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη άσκηση στο α' πρόσωπο του ενεστώτα σε δύο στήλες: στη μία όσα βρίσκονται στην ενεργητική φωνή και στην άλλη εκείνα που βρίσκονται στην παθητική φωνή.

• Στη συνέχεια μετατρέψτε τα ρήματα που βρίσκονται στην ενεργητική φωνή στην παθητική και το

αντίστροφο. • Μπορείτε τη μετατροπή αυτή να την κάνετε σε όλα τα ρήματα; • Τι παρατηρείτε;

Διαπιστώνω ότι:

► Πολλά ρήματα σχηματίζουν και τις δύο φωνές, ενώ κάποια άλλα μόνο μία από τις δύο, π.χ. *φτάνω, έρχομαι, πηγαίνω...* Συνεχίστε εσείς με άλλα παραδείγματα!

2. «Μετά άρχισε η παράσταση... που του έλεγε» (κείμ. 1): Μετατρέψτε τα ρήματα του αποσπάσματος στο α' πρόσωπο ενεστώτα και κατατάξτε το καθένα στην κατάλληλη στήλη του παρακάτω πίνακα.

-ω		- μαι	
-ω	-ώ	- ομαι	- ιέμαι, -ούμαι

Διαπιστώνω ότι:

► Κάθε φωνή έχει δύο συζυγίες.

► Η δεύτερη συζυγία κάθε φωνής χωρίζεται σε δύο τάξεις, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

ΦΩΝΗ	Ενεργητική -ω
ΣΥΖΥΓΙΑ	α' β'
ΤΑΞΗ	α' β'
ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ	-ω γράφω -αω, -ώ αγαπάω, -ώ -ώ μπορώ

ΦΩΝΗ	Παθητική -μαι
ΣΥΖΥΓΙΑ	α' β'
ΤΑΞΗ	α' β'
ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ	-ομαι λέγομαι -ιέμαι αγαπιέμαι, -ούμαι οδηγούμαι

ΠΡΟΣΟΧΗ: Οι παραπάνω διακρίσεις αφορούν τη μορφή μόνο και όχι τη σημασία του ρήματος.

B2.3 Διαθέσεις του ρήματος

Κείμενο 4 [Ο Καραγκιόζης]

Ο Καραγκιόζης είναι ένα γνήσιο λαϊκό θέαμα που έχει βαθιές τις ρίζες του χωμένες μέσα στο λαό, ξεκινάει από τα προβλήματα του, ικανοποιεί τις ανάγκες του, χρησιμοποιεί τη γλώσσα του χωρίς να τη δανείζεται και οικειοποιείται οτιδήποτε του χρειάζεται χωρίς ενδοιασμούς. Είναι αυτάρκης με ολοκληρωμένα μέσα, έχοντας επίγνωση της λειτουργίας και της δύναμής του.

Ο Καραγκιόζης, ανεξάρτητα από την οποιαδήποτε καταγωγή του, έχει αφομοιωθεί σε τέτοιο βαθμό από το λαό, ώστε τον εκφράζει απόλυτα. Ακόμα, σαν ζωντανή τέχνη, επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον του και συνήθως προσαρμόζεται, σχεδόν αυτόματα, στις υπάρχουσες συνθήκες, γιατί αυτό του εξασφαλίζει τη ζωντανή λειτουργία του. Συχνά αντιμετωπίζει οξύτατο το πρόβλημα της επιβίωσης, πράγμα που τον υποχρεώνει να ταυτίζεται με το κοινό του όχι μόνο για λόγους εκφραστικούς, αλλά και για καθαρά βιοποριστικούς*.

Περίπου στα 1930, ο Καραγκιόζης πρωτοαντιμετωπίζει σοβαρή κρίση. Αιτία ο οξύτατος συναγωνισμός του θεάτρου και του κινηματογράφου, που τότε γεννιέται. Είναι η τέχνη του μέλλοντος με τις απεριόριστες δυνατότητες και είναι φυσικό να έχει την προτίμηση του κοινού. Τα θεατρικά μπουλούκια διατρέχουν την επαρχία θαμπώνοντας το κοινό με πλούσια σκηνικά, φαντασμαγορίες και βεντέτες. Ο Καραγκιόζης φαντάζει πολύ φτωχός και λίγος, οι ιστορίες του ξεπερασμένες, τα μέσα του πρωτόγονα. Ο συναγωνισμός είναι εξοντωτικός, τίθεται πρόβλημα επιβίωσης. Αν δεν υπάρξει άμεση αντίδραση, το είδος πρόκειται να σβήσει παρασύροντας στην αφάνεια και τους τεχνίτες του.

***βιοποριστικός:** αυτός που γίνεται για την εξασφάλιση των απαραίτητων για τη ζωή μέσα από την προσωπική εργασία.

Ιάκωβος Καμπανέλλης, στο *Ανιχνεύοντας το Σήμερα, προετοιμάζουμε το Αύριο*,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2001

Ακούω και μιλώ

1. «Βγήκα και πήγα... και ξάπλωσα» (κείμεν. 3): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος. • Μπορείτε να πείτε τι εκφράζουν, τι φανερώνουν για το υποκείμενο (όλα εκτός από το «είμαστε» και το «ήταν»); • Σε ποια φωνή βρίσκονται τα περισσότερα από αυτά;
2. «κι ο κόσμος δεν είχε μπερδευτεί... ο Ντόντος με τη Μαρία από χαρτόνια» (κείμεν. 1): Εντοπίστε στο απόσπασμα αυτό ρήματα που έχουν παθητική σημασία, φανερώνουν δηλαδή ότι το υποκείμενο «παθαίνει» κάτι.
3. Εντοπίστε στο κείμενο 4 ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενο είναι ο δράστης και ο δέκτης μιας ενέργειας, δηλαδή κάνει κάτι και ταυτόχρονα δέχεται το αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής.
4. «Δεν κοιμήθηκα εκείνη τη νύχτα... τις σχέσεις μου μαζί τους» (κείμεν. 3) και Big Fish... (κείμεν. 2): Βρείτε στα αποσπάσματα αυτά ρήματα που να φανερώνουν ότι το υποκείμενο βρίσκεται απλώς σε μια κατάσταση (ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι).

Μαθαίνω ότι:

- Υπάρχουν ρήματα τα οποία έχουν ενεργητική σημασία, φανερώνουν δηλαδή ότι το υποκείμενο κάνει κάτι, ενεργεί, π.χ. *τρέχω, παίζω*. Τα ρήματα αυτά έχουν ενεργητική διάθεση και βρίσκονται συνήθως στην ενεργητική φωνή.

► Υπάρχουν ρήματα τα οποία έχουν παθητική σημασία, φανερώνουν δηλαδή ότι το υποκείμενο «παθαίνει» κάτι, δέχεται το αποτέλεσμα μιας ενέργειας, π.χ.

τραυματίζομαι, χτυπώ. Τα ρήματα αυτά έχουν παθητική διάθεση και βρίσκονται συνήθως στην παθητική φωνή.

► Υπάρχουν ρήματα τα οποία φανερώνουν ότι το υποκείμενο είναι ο δράστης και ο δέκτης μιας ενέργειας, δηλαδή κάνει κάτι και ταυτόχρονα δέχεται το αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής, π.χ. *χτενίζομαι, αγκαλιάζομαι.*

Τα ρήματα αυτά έχουν μέση διάθεση και βρίσκονται συχνά στην παθητική φωνή.

► Υπάρχουν ρήματα τα οποία φανερώνουν ότι το υποκείμενο βρίσκεται απλώς σε μια κατάσταση, ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι, π.χ. *κοιμάμαι, κάθομαι.* Τα ρήματα αυτά έχουν ουδέτερη διάθεση.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Οι διαθέσεις αφορούν τη σημασία του ρήματος.

Διαβάζω και γράφω

Συλλέξτε τα ρήματα των αποσπασμάτων:

α. «και τους έστειλα ένα γράμμα... ήταν αηδία» (κείμεν. 3)

β. «Ο Καραγκιόζης, ανεξάρτητα από την οποιαδήποτε καταγωγή του... που τότε γεννιέται» (κείμεν. 4) και κατατάξτε τα στον πίνακα που ακολουθεί:

Διαθέσεις	
Ενεργητική	Παθητική

Διαθέσεις	
Μέση	Ουδέτερη

B2.4 Χρόνοι του ρήματος και ποιόν ενέργειας

Κείμενο 5 [Κινηματογράφος, κινηματογραφικά έργα και...σινεμαδάκι!]

Για έναν καλλιτέχνη, κινηματογράφος είναι ένας τρόπος για να αφηγηθείς μια ιστορία με εικόνες και ήχους.

Για ένα επιστήμονα, κινηματογράφος είναι μια συσκευή που σου επιτρέπει να προβάλλεις κινούμενες εικόνες πάνω σε μια οθόνη.

Για τους περισσότερους από τους γονείς και τους παππούδες σας όμως, κινηματογράφος (ή όπωστο έλεγαν «σινεμαδάκι») ήταν η πιο αγαπημένη διασκέδαση κάθε Σαββατοκύριακο. Παρέες, ζευγάρια, οικογένειες πήγαιναν στις κινηματογραφικές αίθουσες κι εκεί, όταν τα φώτα έσβηναν, ανακάλυπταν κόσμους μαγικούς. Πότε μακρινούς, γεμάτους μυστήριο και φαντασία και πότε κοντινούς, γεμάτους ανθρωπιά και τρυφερότητα. Συχνά οι εντυπώσεις από ένα κινηματογραφικό έργο ακολουθούσαν τους θεατές στην καθημερινή τους ζωή για αρκετές μέρες και αποτελούσαν το κύριο θέμα συζήτησης στο σπίτι, στη δουλειά και στις συντροφιάς.

Τώρα πια τις ίδιες εκείνες κινηματογραφικές ταινίες τις βλέπουμε στην τηλεόραση, μα έτσι χάνεται ένα

μεγάλο μέρος από τη γοητεία της σκοτεινής αίθουσας και της μεγάλης οθόνης. Όσα παιδιά δοκιμάσουν τη μαγεία τέτοιων προβολών πιστεύουμε πως θα συμφωνήσουν.

Πάμε σινεμά;, Πρόγραμμα γνωριμίας με τον κινηματογράφο, ενημερωτικό φυλλάδιο Υπουργείου Πολιτισμού/ΥΠΕΠΘ/Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

Διαβάζω και γράφω

1. Τοποθετήστε τα ρήματα του κειμένου 5 στα σωστά σημεία του άξονα του χρόνου που ακολουθεί:

ΠΑΡΕΛΘΟΝ (πριν)	ΠΑΡΟΝ (τώρα)	ΜΕΛΛΟΝ (μετά)

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Χρόνο ονομάζουμε την τοποθέτηση ενός γεγονότος, μιας ενέργειας ή κατάστασης σε ένα σημείο του χρονικού άξονα (παρελθόν, παρόν, μέλλον).
- ▶ Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν οχτώ χρόνοι που μπορούν να χωριστούν σε ομάδες ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα (παρελθόν, παρόν, μέλλον) στην οποία τοποθετούνται.

2. Θυμάστε από το Δημοτικό σχολείο ποιοι είναι οι οχτώ χρόνοι της ελληνικής γλώσσας;

Ακούω και μιλώ

1. «Παρέες, ζευγάρια, οικογένειες πήγαιναν... και στις συντροφιάς» (κείμεν. 5): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος. • Σε ποιο χρόνο βρίσκονται; • Γιατί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αυτό το χρόνο; • Τι θέλει να δηλώσει;
2. «Είδα μια ταινία... ξάπλωσα» (κείμεν. 3): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος. • Σε ποιο χρόνο βρίσκονται όλα εκτός από το «είμαστε»; • Γιατί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αυτό το χρόνο; • Τι θέλει να δηλώσει; • Γιατί δε χρησιμοποίησε το χρόνο στον οποίο βρίσκονται τα ρήματα της προηγούμενης άσκησης;
3. «Κι ενώ εγώ έτρεχα, τα τσαρούχια μου είχαν μείνει πίσω» (κείμεν. 1): Στο απόσπασμα υπάρχουν δύο ρήματα που δηλώνουν δύο γεγονότα. Ποιο από τα δύο έγινε πριν από το άλλο; • Σε ποιο χρόνο βρίσκεται το ρήμα αυτό;
4. «Ο Καραγκιόζης, ανεξάρτητα... εκφράζει απόλυτα» (κείμεν. 4): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος.
 - Σε ποιους χρόνους βρίσκονται;
 - Το πρώτο ρήμα δηλώνει ένα γεγονός που έγινε στο παρελθόν ή γίνεται στο παρόν;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Για να αναφερθούμε σε κάτι που έγινε στο παρελθόν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κυρίως:
 - τον παρατατικό, με τον οποίο μπορούμε να δώσουμε έμφαση στη διάρκεια ή την επανάληψη μιας ενέργειας,

- τον **αόριστο**, με τον οποίο παρουσιάζουμε ένα γεγονός συνοπτικά, χωρίς να μας ενδιαφέρει η διάρκεια του, αλλά το ίδιο το γεγονός,
- τον **υπερσυντέλικο**, με τον οποίο αναφερόμαστε σε ένα γεγονός που έχει γίνει πριν από ένα άλλο,
- τον **παρακείμενο**, για να συνδέσουμε ένα γεγονός που έχει γίνει στο παρελθόν και τα αποτελέσματα του φτάνουν στο παρόν.

▶ Από τους παραπάνω χρόνους, ο παρατατικός και ο αόριστος μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αναφερθούμε στο ίδιο γεγονός, έχουν όμως μια σημαντική διαφορά που έχει να κάνει με την οπτική γωνία που επιλέγει κάθε φορά ο ομιλητής ή ο συγγραφέας: αν ενδιαφέρεται δηλ. να τονίσει τη διάρκεια ή την επανάληψη (παρατατικός) ή την απλή δήλωση μιας ολοκληρωμένης πράξης (αόριστος). Αυτή τη διαφορά την ονομάζουμε **ποιόν ενέργειας**.

π.χ. – *Χθες διάβαζα τρεις ώρες.*
 – *Χθες διάβασα τρεις ώρες.*

5. «Όσα παιδιά δοκιμάσουν... θα συμφωνήσουν» (κείμεν. 5): Βρείτε τα ρήματα του αποσπάσματος. • Ποιο από αυτά βρίσκεται σε χρόνο μέλλοντα; • Πρόκειται για μέλλοντα εξακολουθητικό, συνοπτικό ή συντελεσμένο; • Πώς το καταλάβατε;

6. Τι δείχνει η κατάληξη ενός ρήματος; Διαλέξτε τα σωστά:

πτώση • γένος • αριθμό • πρόσωπο • χρόνο
 ποιόν ενέργειας • φωνή • διάθεση.

Διαβάζω και γράφω

1. Συμπληρώστε τα κενά με τα ρήματα που βρίσκονται στην παρένθεση:

α. Αν πάτε βράδυ καλοκαιριού θερινό σινεμαδάκι και σας αρέσει, μετά... κάθε βράδυ. (πηγαίνω)

β. Όταν αρχίσει η παράσταση, εγώ... στη θέση μου. (κάθομαι)

2. Σε ποιους χρόνους βάλατε τα ρήματα στην προηγούμενη άσκηση; • Γιατί επιλέξατε τους χρόνους αυτούς; • Τι θέλατε να δείξετε κάθε φορά;

3. (α) *Στέκομαι, στεκόμουν, θα στέκομαι*

(β) *μίλησα, θα μιλήσω*

(γ) *έχω φωνάξει, είχα φωνάξει, θα έχω φωνάξει*

Σε ποιους χρόνους βρίσκονται τα παραπάνω ρήματα;

• Τι κοινό παρατηρείτε ότι έχουν τα ρήματα της ομάδας (α), της (β) και της (γ) μεταξύ τους;

4. Συμβουλευτείτε το σχήμα που ακολουθεί και βγάλτε τα συμπεράσματά σας για το τι εκφράζουν οι μελλοντικοί χρόνοι. Συμπεραίνω ότι χρησιμοποιούμε:

– τον εξακολουθητικό μέλλοντα για να

.....

– το συνοπτικό μέλλοντα για να

.....

– το συντελεσμένο μέλλοντα για να

.....

ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ			
ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΠΑΡΟΝ	ΜΕΛΛΟΝ	ΠΟΙΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
παρατατικός	ενεστώτας	εξακολουθητικός μέλλοντας	μη συνοπτικό(εξακολουθητικό)
αόριστος		συνοπτικός μέλλοντας	συνοπτικό
υπερσυντέλικος παρακείμενος		συντελεσμένος μέλλοντας	συντελεσμένο

1 **Γκαρσόν!** **Έφτασεεε.** **Ναι, Μαρία μου! Φεύγω αύριο για την Αγγλία.**

Πού είναι το παιδί; **Κοιμήθηκε.**

Ακούω και μιλώ

1. Με ποιους χρόνους εκφράζεται το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον στα παραπάνω σκίτσα;
2. «Περίπου στα 1930... τότε γεννιέται» (κείμεν. 4): Τι παρατηρείτε σχετικά με τη χρήση του ενεστώτα; • Τι εκφράζει ο ενεστώτας στο απόσπασμα αυτό;
3. Συζητήστε τι συμπεράσματα βγάξετε για τη χρήση και τη σημασία των χρόνων.

B3

Τα **ΣΥΝΔΕΤΙΚΑ** ρήματα

Ακούω και μιλώ

1. «Ο Καραγκιόζης είναι ένα γνήσιο λαϊκό θέαμα» (κείμεν. 4): Ποια ιδιότητα αποδίδει ο συγγραφέας στον Καραγκιόζη (απαντήστε χρησιμοποιώντας μία μόνο λέξη); • Ποιο ρήμα συνδέει το υποκείμενο της πρότασης με τη λέξη αυτή (το κατηγορούμενο);
2. «Για έναν καλλιτέχνη... κάθε Σαββατοκύριακο» (κείμεν. 5):
Τι είναι ο κινηματογράφος
 - α. για έναν καλλιτέχνη;
 - β. για έναν επιστήμονα;
 - γ. για τους περισσότερους από τους γονείς και τους παππούδες σας;
 - Απαντήστε χρησιμοποιώντας μόνο μια λέξη κάθε φορά.
 - Υπογραμμίστε το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο με το κατηγορούμενο.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Τα ρήματα που συνδέουν το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά**.
- ▶ Εκτός από το ρήμα *είμαι* συνδετικά ρήματα είναι και όσα έχουν παρόμοια σημασία: *γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω, παραμένω, θεωρούμαι, διορίζομαι, εκλέγομαι* κτλ.

3. «Περίπου στα 1930, ο Καραγκιόζης... και τους τεχνίτες του» (κείμεν. 4).

«Συχνά οι εντυπώσεις... στις συντροφιάς» (κείμεν. 5).

Υπογραμμίστε τα συνδετικά ρήματα στα αποσπάσματα αυτά και βρείτε τα υποκείμενα και τα κατηγορούμενα που συνδέουν.

4. Σε ποια από τα παρακάτω παραδείγματα η λέξη «παλιό» είναι κατηγορούμενο; • Σε ποια περίπτωση από τις παρακάτω ο συγγραφέας προτιμά να χρησιμοποιήσει συνδετικό ρήμα και κατηγορούμενο;

- α. Αγοράσαμε ένα σπίτι παλιό.
- β. Αγοράσαμε ένα παλιό σπίτι.
- γ. Αγοράσαμε ένα σπίτι που είναι παλιό.
- δ. Το σπίτι που αγοράσαμε είναι παλιό.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Τα συνδετικά ρήματα χρησιμοποιούνται πολύ συχνά στην περιγραφή προσώπων, αντικειμένων, καταστάσεων κτλ., επειδή με αυτό τον τρόπο μπορούμε να προβάσουμε την ιδιότητα αυτού που περιγράφουμε, η οποία αποτελεί συγχρόνως και νέα πληροφορία.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ

Διαβάζω και γράφω

1. «προβάλλεις», «πήγαιναν», «ανακάλυπταν», «δοκίμασούν» (κείμεν. 5): Βρείτε τα ρήματα στο κείμενο και να γράψετε τα στο α' πρόσωπο ενικού στον ενεστώτα.

• Χωρίστε κάθε ρήμα στα μέρη από τα οποία αποτελείται, συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί (στον πίνακα δίνεται ως παράδειγμα το ρήμα «κατακοκκινίζω»).

ΠΡΟΘΗΜΑ	ΘΕΜΑ	ΕΠΙΘΗΜΑ	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
<i>κατα</i>	<i>κοκκιν</i>	<i>ιζ</i>	<i>ω</i>

2. «ανεβήκαμε», «φοβεριζαμε», «στένευε», «θύμωσε», «αλλάξουμε», «ανακατώνουμε» (κείμεν. 1): Γράψτε τα ρήματα στο α' πρόσωπο ενικού στον ενεστώτα. •

Συγκεντρώστε τα επιθήματα που χρησιμοποιούνται για το σχηματισμό τους και συμπληρώστε με αυτά το συμπέρασμα που ακολουθεί.

Συμπεραίνω ότι:

► Για να σχηματιστούν ρήματα παράγωγα από άλλες λέξεις χρησιμοποιούνται τα επιθήματα:

▶ Λάβετε υπόψη σας και τα ρήματα: *παρκάρω*, *φρικόρω*.

Ακούω και μιλώ

1. Από ποιες λέξεις παράγονται τα ρήματα «προβάλλω», «ανακαλύπτω», «ανεβαίνω»; • Τι μέρος του λόγου είναι οι λέξεις αυτές;

2. Από ποιες λέξεις παράγονται τα ρήματα «δοκιμάζω», «φοβερίζω», «θυμώνω», «αλλάζω»; • Τι μέρος του λόγου είναι αυτές οι λέξεις;

Διαπιστώνω ότι:

▶ Χρησιμοποιούνται **προθήματα** για να γίνουν ρήματα από ρήματα.

▶ Χρησιμοποιούνται **επιθήματα** για να γίνουν ρήματα από άλλα μέρη του λόγου (όπως ουσιαστικά και επίθετα).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Συγκεντρώστε από τα κείμενα της ενότητας (1-7) τις λέξεις που αφορούν το θέατρο και τον κινηματογράφο. Συμπληρώστε έτσι τον πίνακα που ακολουθεί:

ΘΕΑΤΡΟ		
Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ		
Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα

- 2** α. Γράψτε ρήματα τα οποία δηλώνουν τα συναισθήματα των παιδιών που παρακολουθούν μια παράσταση στη διπλανή φωτογραφία.
- β. Επιλέξτε κατάλληλα συνδυαστικά ρήματα και συνδυάστε τα με κατηγορούμενα προκειμένου να περιγράψετε τα παιδιά.

Alfred Eisenstaedt, the puppet show, 1963
στο *Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα*, επιμ. Ιωσήφ Σολομών, ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 1999

Ε ΤΟ ΡΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ

Ακούω και μιλώ

1. Πώς θα χαρακτηρίζατε το κείμενο 3 (περιγραφικό, αφηγηματικό ή κείμενο επιχειρημάτων); • Προσπαθήστε να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Χωρίστε τα ρήματα του κειμένου 3 σε δύο ομάδες.
 - Στην πρώτη κατατάξτε όσα δηλώνουν δράση των ηρώων και στη δεύτερη όσα εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Το αφηγηματικό κείμενο εμπεριέχει δράση και εξέλιξη και επομένως αξιοποιεί πολύ το ρήμα.
- ▶ Αναλυτικότερα, χρησιμοποιεί κυρίως ρήματα δράσης, π.χ. *πάω να τρέξω να κυνηγήσουμε* (κείμεν. 1) και έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων, π.χ. *κι εκείνος θύμωσε...* (κείμεν. 1).

3. Σε ποιους χρόνους βρίσκονται τα ρήματα του κειμένου 3; • Τι κοινό έχουν οι χρόνοι αυτοί; • Γιατί επιλέχτηκαν από το συγγραφέα;
4. «Περίπου στα 1930... και τους τεχνίτες του» (κείμεν. 4): Σε ποιο χρόνο βρίσκονται τα ρήματα του αποσπασματος; • Πότε έγιναν τα γεγονότα που αφηγείται το απόσπασμα; • Σας φαίνεται φυσική λογική η επιλογή του συγκεκριμένου χρόνου; • Γιατί τον επέλεξε ο συγγραφέας;

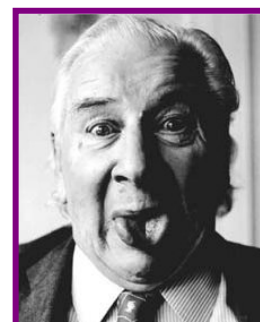
5. Σε ποιο χρόνο αφηγείται την ιστορία του ο μαθητής στο παρακάτω σκίτσο; • Τι χαρίζει στην αφήγηση του η επιλογή αυτού του χρόνου; • Πείτε τα λόγια του σε χρόνο αόριστο. • Πώς σας αρέσει περισσότερο η αφήγηση, όπως την έκανε το παιδί στο σκίτσο ή όπως την τροποποιήσατε εσείς; • Για ποιους λόγους;

Τον βλέπω να κλωτσάει με δύναμη τη μπάλα. Και σπάει το τζάμι!

Κείμενο 6 [Πίτερ Ουστίνοφ: λίγα λόγια για τη ζωή του]

[...] ΤΟ ΧΟΛΙΓΟΥΝΤ θα ανακαλύψει το πληθωρικό ταλέντο και θα δελεάσει* τον Ουστίνοφ να υποδυθεί το Νέρωνα στην υπερπαραγωγή «Quo Vadis» (1951) του Μέρβιν Λιρόι, η οποία τον οδήγησε και στην πρώτη του υποψηφιότητα για Όσκαρ. Το 1961, ο μεγάλος Στάνλεϊ Κιούμπρικ θα καλέσει τον Ουστίνοφ να παίξει στο μεγαλεπήβολο «Σπάρτακο» στο πλευρό του Κερκ Ντάγκλας. Ο Ουστίνοφ θα δώσει τον καλύτερο του εαυτό και θα τιμηθεί με το Όσκαρ δεύτερου αντρικού ρόλου. Κάτι που θα επαναληφθεί τρία χρόνια αργότερα, για τη συμμετοχή του στο θρυλικό «Τοπ Καπί» του Ζυλ Ντασσέν. Ενδιαμέσως, θα προχωρήσει στην πιο φιλόδοξη και πιο καλλιτεχνική σκηνοθετική του δουλειά. Πρόκειται για την κινηματογραφική μεταφορά του «Μπίλι Μπαντ» του Χέρμαν Μέλβιλ, όπου ο Ουστίνοφ έκανε σχεδόν τα πάντα –

δελεάζω: παρασύρω με ελκυστικά μέσα.

έγραψε το σενάριο, έπαιξε, ανέλαβε την παραγωγή, σκηνοθέτησε – προκειμένου να αποδώσει το αλληγορικό και μεγαλόπνοο ύφος του Αμερικανού συγγραφέα. [...]

Το 1954, ο Ουστίνοφ παντρεύτηκε για δεύτερη φορά και τα δεσμά τώρα κράτησαν 17 ολόκληρα χρόνια, έως το 1971. Η σύζυγος του άκουγε στο όνομα Σουζάν Κλουτιέ.

περ. «Ε», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2004

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε και υπογραμμίστε τα ρήματα του κειμένου 6.

• Χωρίστε τα σε τρεις ομάδες ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα στην οποία βρίσκονται και συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΑΡΕΛΘΟΝ (πριν)	ΠΑΡΟΝ (τώρα)	ΜΕΛΛΟΝ (μετά)

2. Ξαναγράψτε το κείμενο 6 μετατρέποντας όλα τα ρήματα σε χρόνους παρελθοντικούς. • Συγκρίνετέ το με το κείμενο που σας δόθηκε.

• Ποια διαφορά στο ύφος παρατηρείτε; • Ποιο από τα δύο κείμενα σας αρέσει περισσότερο; • Για ποιους λόγους;

Συμπεραίνω ότι:

- ▶ Όταν στην αφήγηση εξιστορούμε γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν, τα ρήματα που χρησιμοποιούμε βρίσκονται συνήθως σε παρελθοντικούς χρόνους (αόριστο και παρατατικό).
- ▶ Μερικές φορές όμως χρησιμοποιούνται κι άλλοι χρόνοι, όπως ο ενεστώτας ή ακόμα και ο μέλλοντας, για να γίνει η αφήγηση πιο ζωντανή και να έρθουν τα γεγονότα πιο κοντά στη χρονική στιγμή της αφήγησης.

ΣΤ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Κείμενο 7 [Το θέατρο της Πράγας στην Αθήνα]

Πήτερ Παν από το Μαύρο Θέατρο

Τη δημοφιλή ιστορία του Πήτερ Παν και του Κάπτεν Χουκ στη Χώρα του Ποτέ παρουσιάζει ο θίασος Μαύρου Θεάτρου της Πράγας του Jiri Srnec από την Παρασκευή 30 Ιανουαρίου στο θέατρο Coronet (Φρύνης 11, Παγκράτι). Νεράιδες, χαμένα παιδιά, εντυπωσιακές πτήσεις, μαγική σκόνη και ο κροκόδειλος του Κάπτεν

Χουκ ζωντανεύουν από δεκαοκτώ ηθοποιούς με την τεχνική του Μαύρου Θεάτρου. Η πρωτότυπη μουσική που γράφτηκε ειδικά γι' αυτή την παράσταση έρχεται να ολοκληρώσει μια μοναδική θεατρική εμπειρία για παιδιά, αλλά και για μεγάλους. Πληροφορίες στο τηλέφωνο 210-70.11.123.

Πήτερ Παν από το Μαύρο Θέατρο

Τη δημοφιλή ιστορία του Πήτερ Παν και του Κάππεν Χουκ στη Χώρα του Ποτέ παρουσιάζει ο θίασος Μαύρου Θεάτρου της Πράγας του Jiri Srnec από την Παρασκευή 30 Ιανουαρίου στο θέατρο Coronet (Φρύνης 11, Παγκράτι). Νεράιδες, χαμένα παιδιά. Εντυπωσιακές πτήσεις, μαγική σκόνη και ο κροκόδειλος του Κάππεν Χούκ ζωντανεύουν από δεκαοκτώ ηθοποιούς με την τεχνική του Μαύρου Θεάτρου. Η πρωτότυπη μουσική που γράφτηκε ειδικά γι' αυτή την παράσταση έρχεται να ολοκληρώσει μια μοναδική θεατρική εμπειρία για παιδιά, αλλά και για μεγάλους. Πληροφορίες στο τηλέφωνο 210-70.11.123.

εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2004

Ακούω και μιλώ

1. Διαβάσατε αυτή την παρουσίαση της παράστασης Πήτερ Παν στην εφημερίδα (κείμεν. 7).
 - Μιλήστε στους φίλους σας, ώστε να τους πείσετε να πάνε να την παρακολουθήσετε.
 - Για ποιους λόγους θεωρείτε ότι πρόκειται για καλή παράσταση;
2. Αποφασίσατε να παρακολουθήσετε την παράσταση αυτή στο θέατρο Κολεγίου Αθηνών.
 - Δείτε τις πληροφορίες που σας δίνονται στην επόμενη σελίδα και αποφασίστε: ποιας αξίας εισιτήρια θα αγοράσετε, ποια παράσταση θα παρακολουθήσετε, από πού και με ποιον τρόπο θα προμηθευτείτε τα εισιτήριά σας.

**ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΛΕΓΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΨΥΧΙΚΟ**
Στεφ. Δέλτα 15, Κάθετος
στην Λ. Κηφισίας 215

ΠΡΟΠΩΛΗΣΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ, Σταδίου 9,
τηλ.: 2103314 790-2

ΜΑΡΟΥΣΙ, Φραγκοκλη-
σιάς 7, τηλ.: 210 610 6041

ΠΑΓΚΡΑΤΙ, Υμηττού 110,
τηλ.: 210 70 10 811

ΓΛΥΦΑΔΑ, Δούσμανη 26,
τηλ.: 210 8944 420

ΝΙΚΑΙΑ, Village Park,
τηλ.: 210 4251760

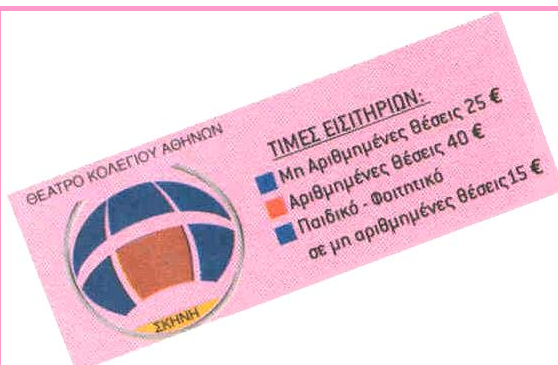
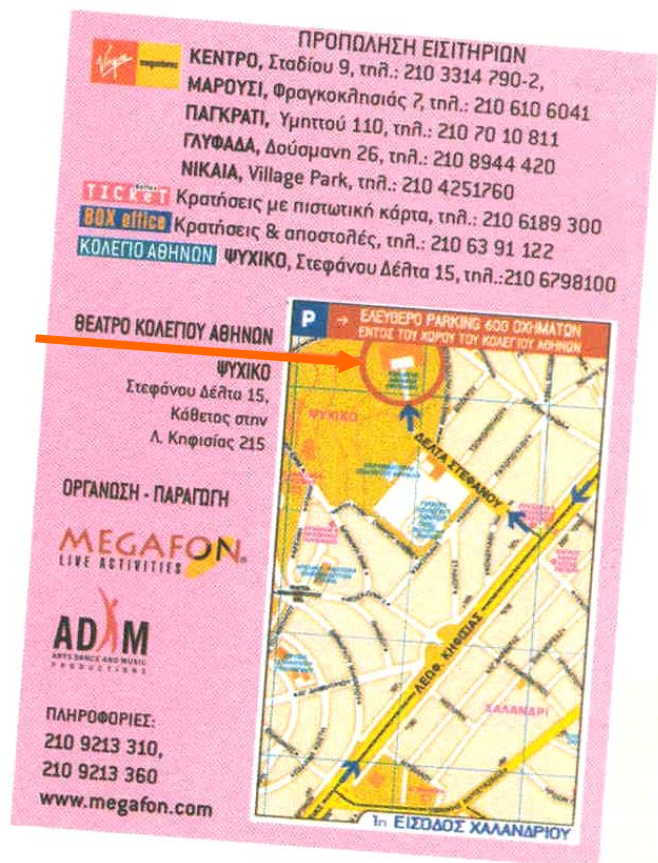
TICKET ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΑ,
ΤΗΛ.: 210 6189300

BOX office ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ & αποστολές, τηλ.: 210 63 91122

ΚΟΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΨΥΧΙΚΟ, Στεφάνου Δέλτα 15,
τηλ.: 210 6798100

ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΠΑΡΑΓΩΓΗ **MEGAFON** LIVE ACTIVITIES
ADAM

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: 210 9213 310, 210 9213360
www.megafon.com

ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΙΜΕΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ:

Μη αριθμημένες θέσεις 25 €

Αριθμημένες θέσεις 40 €

**Παιδικό-Φοιτητικό σε μη
αριθμημένες θέσεις 15 €**

3. Τελικά κανονίσατε να δείτε την παράσταση του Πήτερ Παν στο θέατρο CORONET. Ένας από τους φίλους σας όμως χάθηκε έξω από το Παναθηναϊκό στάδιο, στη γωνία των οδών Βασιλέως Κωνσταντίνου και Ερατοσθένους. Σας παίρνει στο τηλέφωνο να τον βοηθήσετε. Εσείς έχετε το χάρτη μπροστά σας. Προσπαθήστε να τον καθοδηγήσετε από το σημείο που βρίσκεται στο θέατρο χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα ρήματα.

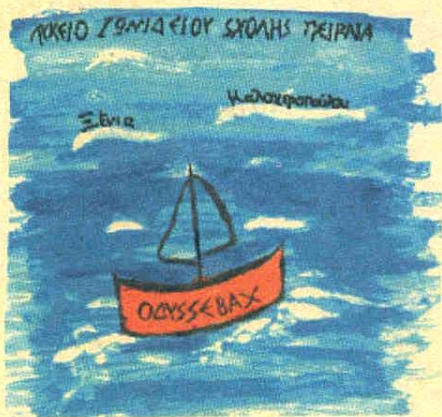
Διαβάζω και γράφω

1. Αφηγηθείτε το σενάριο μιας κινηματογραφικής ταινίας ή ενός θεατρικού έργου που παρακολουθήσατε και σας άρεσε. • Την αφήγησή σας θα διαβάσετε μετά στους συμμαθητές σας που δεν είδαν το έργο αυτό.

2. Η τάξη σας ετοιμάζει μια θεατρική παράσταση. Φτιάξτε μια πρόσκληση για όποιον ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει την παράσταση σας, δίνοντας του όλες τις απαραίτητες πληροφορίες.

3. Αφηγηθείτε τι έγινε στη μαθητική αυτή παράσταση που ανεβάσατε.

- Γράψτε μια επιστολή σ' ένα φίλο σας και διηγηθείτε του με λεπτομέρειες πώς πήγε η παράστασή σας.
- Δώστε στο κείμενο σας χιουμοριστικό – εύθυμο χαρακτήρα.

Η ομάδα του *Οδυσσεβάχ*...

Η γνωριμία μας με τον κόσμο του θεάτρου έγινε σ'ένα ταξίδι που μετρά ένα χρόνο και τώρα φτάνει στο τέλος. Στο αποκορύφωμά του παρουσιάζουμε τον καρπό της προσπάθειάς μας.

Σας προσκαλούμε, λοιπόν, στη θεατρική μας παράσταση «*Οδυσσεβάχ*»!

Ένα παραμύθι για μικρούς και μεγάλους, μια περιπλάνηση με γοργόνες, κύκλωπες, λωτοφάγους, πειρατές, μάγους!

Σας περιμένουμε το Σάββατο 7 Φεβρουαρίου 2004, στις 6:30 μ.μ., στην αίθουσα του Συλλόγου των αποφοίτων της Ιωνίδειου Σχολής, Πραξιτέλους 236 Πειραιάς.

**ΛΥΚΕΙΟ ΙΩΝΙΔΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**

**Ξένια
Καλογεροπούλου**

ΟΔΥΣΣΕΒΑΧ

Η ομάδα του Οδυσσεβάχ...

**Η γνωριμία μας με τον κόσμο
του Θεάτρου έγινε σ' ένα
ταξίδι που μετρά ένα χρόνο
και τώρα φτάνει στο τέλος.
Στο αποκορύφωμά του
παρουσιάζουμε τον καρπό
της προσπάθειάς μας.**

Σας προσκαλούμε, λοιπόν, στη θεατρική μας παράσταση « Οδυσσεβάχ»! Ένα παραμύθι για μικρούς και μεγάλους, μια περιπλάνηση με γοργόνες, κύκλωπες, λωτοφάγους, πειρατές, μάγους!

Σας περιμένουμε το Σάββατο 7 Φεβρουαρίου 2004, στις 6:30 μ. μ., στην αίθουσα του Συλλόγου των αποφοίτων της Ιωνιδείου Σχολής, Πραξιτέλους 236 Πειραιάς.

Κριτήρια αξιολόγησης

- Οι χρόνοι των ρημάτων είναι τέτοιοι που εξασφαλίζουν ζωντάνια και παραστατικότητα στην αφήγηση.
- Στην αφήγηση έχουν επιλεγεί τα κατάλληλα ρήματα δράσης και έκφρασης σκέψεων και συναισθημάτων.
- Στις περιγραφές έχουν επιλεγεί τα κατάλληλα συνδετικά ρήματα.
- Η αφήγηση κυλά γρήγορα, με σύντομες κοφτές προτάσεις.

Διαθεματική εργασία

- 1. «Ο ελληνικός κινηματογράφος παλαιότερα και σήμερα»**
- 2. «Ας γνωρίσουμε το παιδικό θέατρο στις μέρες μας»**

► Χωριστείτε σε ομάδες:

1η ομάδα: Θα ασχοληθεί με τα πρόσωπα του ελληνικού κινηματογράφου ή του παιδικού θεάτρου.

2η ομάδα: Θα βρει και θα σχολιάσει τις σπουδαίες κινηματογραφικές ταινίες ή παιδικές παραστάσεις.

3η ομάδα: Θα συλλέξει στοιχεία για τους σημαντικούς σεναριογράφους του κινηματογράφου ή θεατρικούς συγγραφείς.

4η ομάδα: Θα αναλάβει την οργάνωση της παρουσίασης του υλικού που θα συγκεντρωθεί είτε σε άλμπουμ είτε σε CD.

► Η παρουσίαση σας θα περιλαμβάνει – εκτός όλων των άλλων – και πλούσιο φωτογραφικό υλικό με λεζάντες που μπορείτε να γράψετε οι ίδιοι, αν θέλετε.

► Για τη συλλογή του υλικού σας –εκτός των άλλων πηγών – μπορείτε να οργανώσετε και μια επίσκεψη στο κινηματογραφικό μουσείο ή σε κάποιο παιδικό θέατρο, αν υπάρχει, στην περιοχή σας. Επίσης μπορείτε να επισκεφτείτε σχετικές σελίδες του διαδικτύου.

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. <http://www.aeropllo.gr>

2. <http://www.marionette.gr>

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- ▶ Το ρήμα είναι η κεντρική λέξη της φράσης.
- ▶ Τα ρήματα έχουν δύο αριθμούς (ενικό, πληθυντικό) και τρία πρόσωπα σε κάθε αριθμό. Επίσης έχουν:

2 ΦΩΝΕΣ

.....	
Σ		
Υ α'	-ω	-ομαι
Ζ	(π.χ.)	(π.χ.)
Υ		
Γ	-άω, ώ (π.χ.)	-ιέμαι (π.χ.)
Ι		
Ε β'		
Σ	-ώ (π.χ.)	-ούμαι (π.χ.)

- ▶ Έχουν ακόμα 4 διαθέσεις:
 - α. ενεργητική (π.χ.)
 - β. παθητική (π.χ.)
 - γ. μέση (π.χ.)
 - δ. ουδέτερη (π.χ.)

- ▶ Οι ρηματικοί χρόνοι που αναφέρονται στο παρελθόν είναι:
.....
.....

.....
που αναφέρονται στο παρόν είναι:
.....

.....
που αναφέρονται στο μέλλον είναι:
.....
.....

▶ – Οι χρόνοι που έχουν μη συνοπτικό ποιόν ενέργειας είναι οι

– Οι χρόνοι που έχουν συνοπτικό ποιόν ενέργειας είναι οι

– Οι χρόνοι που έχουν συντελεσμένο ποιόν ενέργειας είναι οι

▶ Συνδετικά είναι τα ρήματα

▶ Νέα ρήματα παράγονται

από άλλα ρήματα

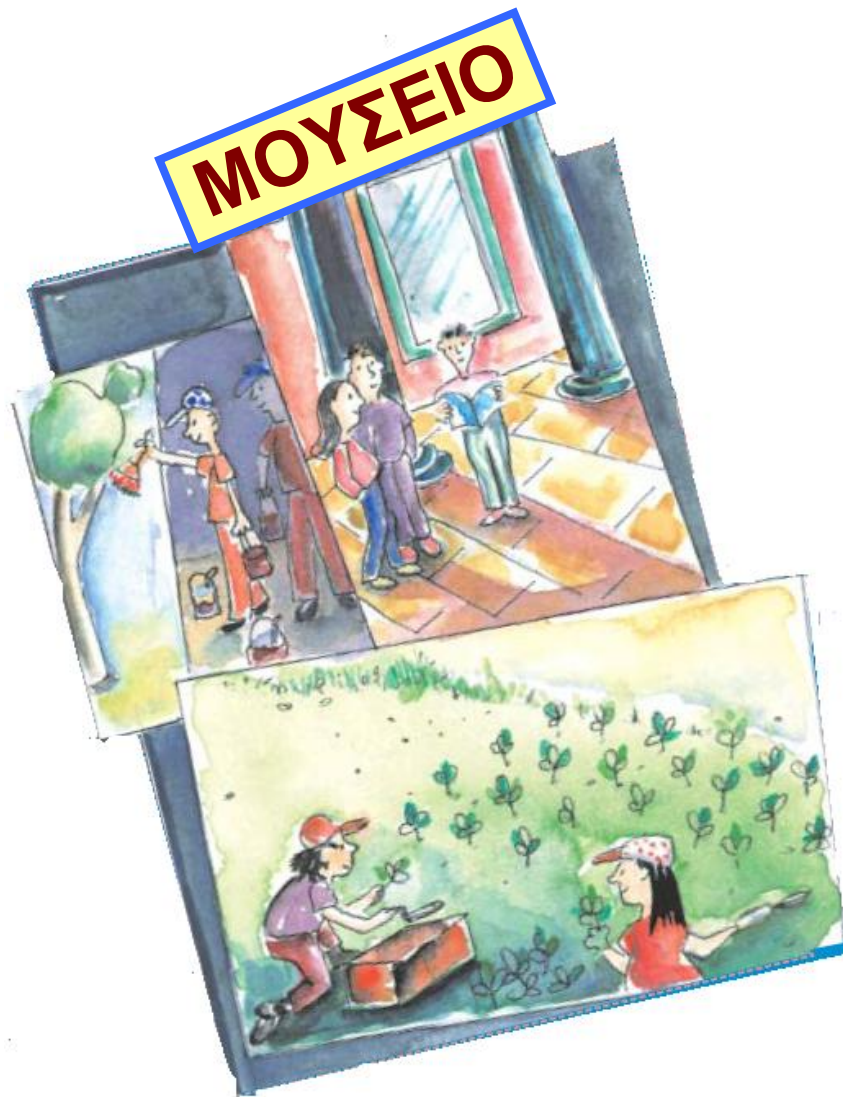
π.χ.

από άλλα μέρη του λόγου

π.χ.

6η ενότητα

ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα καταλάβουμε ότι κάθε πτώση του ουσιαστικού έχει συγκεκριμένες λειτουργίες μέσα στην πρόταση.
- Θα συνειδητοποιήσουμε το ρόλο του ουσιαστικού, όταν προσδιορίζει άλλο ουσιαστικό.
- Θα μάθουμε πώς σχηματίζουμε παράγωγα ουσιαστικά από άλλα ουσιαστικά, ρήματα και επίθετα.
- Θα διακρίνουμε τα κύρια σημεία σε μια παράγραφο και θα μάθουμε να χρησιμοποιούμε πλαγιότιτλους.
- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για δραστηριότητες που μας ψυχαγωγούν και μας κάνουν να νιώθουμε δημιουργικοί.

Κείμενο 1 [Μουσεία του κόσμου]

Όσο πολύπλευρη είναι η ζωή του ανθρώπου, τόσο πολυάριθμα είναι και τα είδη των μουσείων: μουσεία τέχνης, επιστημών, φυσικής ιστορίας, αρχαιολογικά, ιστορικά, εθνολογικά, λαογραφικά, νομισματικά, πολεμικά, ναυτικά... Ο κατάλογος είναι ατελείωτος! Τα μουσεία δε στεγάζονται μόνο σε κτίρια που χτίστηκαν ειδικά γι' αυτό το σκοπό. Πολλά μουσεία αρχικά ήταν σπίτια (όπως το Μουσείο Μπενάκη) ή παλάτια (όπως το Ερμιτάζ, το παλάτι του Τσάρου στην Πετρούπολη) ή ακόμα και παλιά εργοστάσια! Αλλά κι ένας υπαίθριος χώρος, ένα ενυδρείο, ένας βοτανικός ή ζωολογικός κήπος μπορούν να είναι μουσεία.

- Το μεγαλύτερο μουσείο του κόσμου είναι το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Νέας Υόρκης, στις ΗΠΑ. Αποτελείται από 19 διαφορετικά κτίρια, που επικοινωνούν μεταξύ τους εσωτερικά, συνολικής έκτασης 9 στρεμμάτων (9.000 τ.μ.)!
- Το μεγαλύτερο μουσείο της Ευρώπης είναι το Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο, με συνολική έκταση 7 στρεμμάτων. Το μεγαλύτερο μέρος του μουσείου αυτού είναι αφιερωμένο σε ευρήματα από την αρχαία Αίγυπτο, την Ελλάδα και τη Ρώμη. Εκεί βρίσκονται και τα περίφημα ελγίνεια μάρμαρα που έχουν αποσπαστεί από τον Παρθενώνα της Ακρόπολης της Αθήνας.

- Στην Ευρώπη βρίσκονται μερικά από τα σπουδαιότερα μουσεία τέχνης σε ολόκληρο τον κόσμο, που προσελκύουν εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο. Τα Μουσεία του Βατικανού στη Ρώμη, η Πινακοθήκη Ουφίτσι στη Φλωρεντία, το Λούβρο στο Παρίσι και το Μουσείο Πράντο στη Μαδρίτη είναι μερικά από αυτά.

περ. «Ερευνητές», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 1999

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είδη μουσείων μπορείτε να αναφέρετε από τον «ατελείωτο κατάλογο» που υπάρχει; • Ποιοι χώροι χρησιμοποιούνται ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία ενός μουσείου;

2 Αναφέρετε μερικά από τα σημαντικότερα μουσεία του κόσμου τα οποία παρουσιάζονται στο κείμενο.

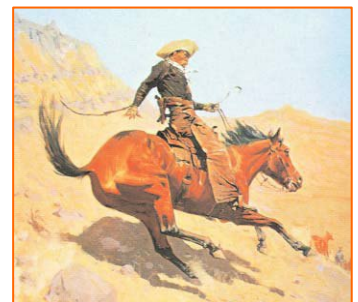
• Ποιο από τα μουσεία αυτά έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μας τους Έλληνες;

Κείμενο 2 [Παρατηρώντας και ζωγραφίζοντας ωραίους πίνακες]

Κάθε είδους άλογα

Εδώ υπάρχει δράση! Κοίταξε πώς γλιστράνε οι οπλές, καθώς το άλογο καλπάζει στην άδεντρη σκονισμένη πλαγιά του λόφου. Αυτό το μυώδες ζώο και ο τραχύς καβαλάρης αγωνίζονται μαζί να κρατήσουν την ισορροπία τους γέροντας προς την πλαγιά. Βλέπεις πώς ο Φρέντερικ Ρέμινγκτον ζωγράφισε τη χαίτη και την ουρά με αδρές πινελιές; Αυτό δίνει την εντύπωση ότι το άλογο πράγματι κινείται. Ο καβαλάρης φαίνεται επιβλητικός

πάνω στο άλογο και συγχρόνως μοναχικός, γιατί το φόντο του πίνακα έχει ελάχιστες λεπτομέρειες. Σήμερα οι καουμπόηδες οδηγούν τα κοπάδια σε πολιτισμένες περιοχές. Αλλά όταν ο Ρέμινγκτον ζωγράφισε αυτή την εικόνα, υπήρχε ακόμα η Άγρια Δύση της Αμερικής.

Το περσικό άλογο και ο καβαλάρης του φαίνονται πραγματικά πολύ κομψοί. Υπάρχει κάτι στην καμπύλη του λαιμού του αλόγου που υποδηλώνει ότι το ζώο είναι από ράτσα. Αυτό το άλογο ανήκει στην εικονογράφηση του βιβλίου: *Η Μονομαχία των Γιατρών*. Αλλά δε σου δίνει την εντύπωση πως είναι ζωντανό. Ο καλλιτέχνης ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διακοσμητική αξία και το σχήμα του αλόγου, παρά να σε κάνει να αισθανθείς ότι είναι αληθινό.

Κοίταξε το περήφανο άλογο ιπποδρομίας στον πίνακα του Ζερικό. Πόσο όμορφο είναι! Μοιάζει να είναι σε φόρμα, γεμάτο έξαψη. Το τρίχωμα του γυαλίζει κι όλα τα νεύρα του είναι τεντωμένα, λες κι οσμίζεται κίνδυνο.

Δεν είναι μόνο ο τρόπος με τον οποίο ο καλλιτέχνης ζωγράφισε το σώμα και τα πόδια του αλόγου που το κάνει να μοιάζει τόσο αλαφιασμένο. Υπάρχει κάτι περισσότερο. Ένας ζωγράφος μπορεί να υπερβάλλει στις λεπτομέρειες για να κάνει την εικόνα πιο συναρπαστική.

Αυτό το άλογο φαίνεται πολύ εκνευρισμένο· μπορεί κανείς να διακρίνει το ασπράδι του ματιού του. Ο ζωγράφος φόρτωσε επίσης τον ουρανό με μαύρα απειλητικά σύννεφα για να κάνει ακόμα πιο ζοφερή την ατμόσφαιρα του πίνακα. Αυτές οι λεπτομέρειες προσθέτουν ένταση και ενδιαφέρον. Κάνουν το άλογο να φαίνεται πιο

ζωηρό, πιο γρήγορο, πιο ενεργητικό. Πράγματι, παρόλο που το άλογο στέκεται ακίνητο, αυτός ο πίνακας φαίνεται να λέει: «Κοίτα πόσο γρήγορο και δυνατό είναι!».

Παρατήρησε και ζωγράφισε άλλα ζώα

Ίσως έχεις γάτα ή σκύλο στο σπίτι. Ίσως έχει κάποιος φίλος σου, για να μπορέσεις να τα παρατηρήσεις. Αν ήθελες να μιλήσεις γι' αυτά τα ζώα σε άλλους και ζωγράφιζες την εικόνα τους, τι ακριβώς θα έδειχνες; Τα ορθωμένα αυτιά; Το παιγνιδιάρικο κούνημα της ουράς; Ή το στιλπνό* τρίχωμα και τα λαμπερά μάτια ενός ζώου γεμάτου υγεία;

Ζωγράφισε δίνοντας του ζώου δύναμη και πνοή.

* **στιλπνός:** γυαλιστερός, λαμπερός.

Kennet Frances, Tery Mitcham,
Γνωριμία με τη ζωγραφική,
μτφρ. Σ. Ζαραμπούκα, εκδ. Ντουντούμη, 1982

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια χαρακτηριστικά του αλόγου και του καβαάρη προσπάθησε να αποδώσει ο Φρ. Ρέμινγκτον;

2 Ποια στοιχεία «κάνουν το άλογο να φαίνεται πιο ζωηρό, πιο γρήγορο, πιο ενεργητικό» στον πίνακα του Τ. Ζερικό;

Κείμενο 3 [Ένα παιχνίδι... της Νέας Τάξης]

Τρία κράτη, τρεις ιδεολογίες, τρεις θανάσιμοι εχθροί. Η σύγκρουση αναπόφευκτη. Το έπαθλο είναι η παγκόσμια

επικράτηση με κάθε κόστος σε έμψυχο και άψυχο υλικό. Αυτή είναι με 24 λέξεις η ουσία του νέου Command & Conquer: Generals, η οποία, δυστυχώς, βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με την πραγματική ζωή και τρομάζει με την αληθοφάνειά της. Το καλύτερο – κατά τη γνώμη μας – παιχνίδι στρατηγικής πραγματικού χρόνου, στο οποίο ανταμείβεται εκείνος που είναι ο πιο επιθετικός, ενώ ο συνετός είναι καταδικασμένος να χάνει.

Ο τίτλος καταφέρνει να διαπρέψει με μοναδική ευκολία σε όλα σχεδόν τα επίπεδα. Η σειρά C&C περνά επιτέλους τα γραφικά της στην τρίτη διάσταση και το αποτέλεσμα είναι πραγματικά χάρμα οφθαλμών*. Ο σχεδιασμός των κτιρίων και των οχημάτων διακρίνεται τόσο για την απόδοση της λεπτομέρειας όσο και για το ρεαλισμό του. Η κίνηση των στρατιωτικών δυνάμεων έχει ένα ρεαλισμό που δεν έχουμε ξαναδεί σε παιχνίδι του είδους. Επίσης αξιόλογη δουλειά έχει γίνει στους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης και της κίνησης στο χάρτη. Οι αντίπαλοι επιτίθενται σε συνδυαστικούς σχηματισμούς, ακολουθώντας πιστά τα στρατιωτικά εγχειρίδια τακτικής. Ο ήχος περιλαμβάνει αξιόλογα μουσικά θέματα, που είναι συνυφασμένα με την κουλτούρα του κάθε έθνους, αλλά και με την εξέλιξη της δράσης την οποία προ-ωθούν. Το κεντρικό μενού ελέγχου (interface) είναι εύχρηστο στη δομή του, αλλά υστερεί στη διαχείριση πολλών διαφορετικών δυνάμεων, διότι δε διαθέτει δυνατότητα σωστής ταξινόμησης των μονάδων. Όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις, τα οχήματα και οι εγκαταστάσεις είναι πλήρως ανανεωμένα συγκριτικά με αυτά των υπόλοιπων παιχνιδιών της

* **χάρμα οφθαλμών:** χαρακτηρισμός για κάτι ωραίο, γοητευτικό.

σειράς. Παράλληλα το C&C Generals έχει σύστημα αξιολόγησης και συλλογής πόντων εμπειρίας, παρέχοντας έτσι πρόσβαση σε αναβαθμίσεις και νέα οπλικά συστήματα.

Αν και το λατρέψαμε ως παιχνίδι, έχουμε σοβαρές ενστάσεις. Κατ' αρχάς είναι μικρό σε διάρκεια, παρά το γεγονός ότι η εγκατάσταση ολοκληρώνεται σε δύο CD! Δε διαθέτει θαλάσσιες δυνάμεις, γεγονός που λειτουργεί εις βάρος του ρεαλισμού, αφού περιορίζει στα 2/3 τις διαθέσιμες επιλογές χρήσης στρατιωτικών δυνάμεων. Τέλος, η σημαντικότερη ένστασή μας αφορά την ηθική πλευρά του ζητήματος. Τα στρατόπεδα που πρωταγωνιστούν είναι τρία: ΗΠΑ, Κίνα και GLA. Οι Αμερικανοί έχουν σαφέστατη υπεροπλία, την πιο σύγχρονη τεχνολογία και τους αγαθότερους... σκοπούς όλων. Η Κίνα διαθέτει τα καλύτερα άρματα μάχης και πυρηνικά. Υπάρχει όμως και μια έρμη δύναμη, η επαναστατική GLA, της οποίας τα μέλη μοιάζουν με Άραβες τρομοκράτες, που έχουν – μεταξύ άλλων – βιοχημικά, καμικάζι με εκρηκτικά και είναι αδίστακτοι στη χρήση τους ακόμη και ενάντια στο λαό τους! Η απόπειρα προπαγάνδας είναι κάτι περισσότερο από προφανής και απαράδεκτη. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο δε θα επιλέγαμε το συγκεκριμένο παιχνίδι.

Γ. Κατσώτης, περ. *RAM*, Απρίλιος 2003 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια είναι τα τεχνικά πλεονεκτήματα του νέου ηλεκτρονικού παιχνιδιού, σύμφωνα με το συγγραφέα;
- 2** Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο ο συντάκτης του κειμένου δε θα επέλεγε το συγκεκριμένο παιχνίδι;

Κείμενο 4 [Έπλασε μέσα του ένα τοπίο...]

Απ' όλα τα χρόνια στο σχολείο κι απ' όλα τα συμβάντα, ένα πράγμα σημάδεψε το Στάθη για όλη του τη ζωή: μια εκδρομή που τους πήγε η δασκάλα στο ρέμα του Κηφισού. Εκεί που περνάει σήμερα η Εθνική οδός, κυλούσε το ποτάμι ανάμεσα στις καλαμιές, στις λεύκες, στα πλατάνια. Στις όχθες του καλλιεργούσανε περιβόλια και παραδίπλα υπήρχε ένα εγκαταλελειμμένο μπαρουτάδικο που έμοιαζε με κάστρο. Ανέβαιναν τ' αγόρια απ' τη μισογκρεμισμένη σκάλα σ' έναν εξώστη χωρίς στηθαίο και πηδούσαν αλαλάζοντας στην άμμο του ποταμού.

Κάποια στιγμή η δασκάλα τούς ζήτησε να κάνουν ησυχία. Το ρέμα ήταν κατοικία και πέρασμα πουλιών. Εκείνη την ώρα περνούσε ένα κοπάδι χελιδόνια. Τα παιδιά προσπαθούσαν να τα μετρήσουν. «Αυτά, αν προσέξετε, είναι πιο σπαθάτα. Είναι πετροχελίδονα», είπε η δασκάλα, «αλλά σωπάστε ν' ακούσουμε τ' αηδόνια».

Καθίσανε κάτω από μια μεγάλη μουριά κι αφού ακούσανε το κελάηδημα, η κυρία Σουμέλα άρχισε να τους μιλάει για το χωριό της. «Ένα ρέμα με πλατάνια, καληώρα σαν κι αυτό, ξεκινάει απ' το βουνό και καταλήγει στη θάλασσα. Κολυμπάς κι ακούς τ' αηδόνια να κελαηδούν».

«Μονάχα στον Παράδεισο μπορεί κανείς να κολυμπάει στη θάλασσα και ν' ακούει τ' αηδόνια», σκεφτότανε ο Στάθης. Κι απ' την αφήγηση αυτή έπλασε

μέσα του ένα τοπίο που δεν ήταν του κόσμου ετούτου και που θα τον ακολουθούσε παντοτινά.

Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη,
Σαν το μετάξι, εκδ. Καστανιώτη, 1996

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Πώς περιγράφει η συγγραφέας τόσο το τοπίο στο ρέμα του Κηφισού όσο και τη συμπεριφορά των μαθητών;
- 2** Πώς επηρέασε η αφήγηση της δασκάλας (της κυρίας Σουμέλας) τη φαντασία του Στάθη;

B ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ - ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ

B1 Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε τις προτάσεις που ακολουθούν στα αρχικά κείμενα:
 - α. «Ο Φρέντερικ Ρέμινγκτον ζωγράφισε τη χαίτη και την ουρά» (κείμεν. 2)
 - β. «Το έπαθλο είναι η παγκόσμια επικράτηση» (κείμεν. 3)
 - γ. «Ίσως έχεις γάτα ή σκύλο στο σπίτι» (κείμεν. 2)
 - δ. «Η κίνηση των στρατιωτικών δυνάμεων έχει ένα ρεαλισμό» (κείμεν. 3)
 - ε. «Ζωγράφισε δίνοντας του ζώου δύναμη και πνοή» (κείμεν. 2)

2. Από τις υπογραμμισμένες λέξεις βρείτε ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιος* και πείτε σε ποια πτώση βρίσκονται.

3. Από τις υπογραμμισμένες λέξεις βρείτε ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιόν ή τι* και πείτε σε ποια πτώση βρίσκονται.

4. Ποια από τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά είναι υποκείμενα, ποια αντικείμενα και ποια κατηγορούμενα; (Αν χρειάζεστε βοήθεια, μπορείτε να ανατρέξετε στην ενότητα 4.)

Συμπεραίνω ότι:

▶ Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη σχέση που μπορεί να έχει ένα ουσιαστικό με το ρήμα της πρότασης.

▶ Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση ονομαστική.

▶ Το αντικείμενο μπορεί να βρίσκεται σε αιτιατική ή σε γενική. Η πτώση του αντικειμένου καθορίζεται από το ρήμα.

▶ Τα συνδετικά ρήματα (βλ. ενότητα 5) παίρνουν ως συμπλήρωμα κατηγορούμενο.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται σε πτώση ονομαστική, όταν μας δίνει μια πληροφορία για το υποκείμενο του ρήματος, π.χ. *Πολλά μουσεία ήταν σπίτια* (κείμεν. 1) – *Ο Ρέμινγκτον θεωρείται σπουδαίος ζωγράφος*. Το κατηγορούμενο αυτό λέγεται **κατηγορούμενο του υποκειμένου**.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται σε πτώση αιτιατική, όταν μας δίνει μια πληροφορία για το **αντικείμενο του**

ρήματος, π.χ. *Τον θεωρούν σπουδαίο ζωγράφο. Το κατηγορούμενο αυτό λέγεται κατηγορούμενο του αντικειμένου.*

B2

Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού

Κείμενο 5 [Για μοντελιστές]

Σας ενδιαφέρει ο μοντελισμός; Αν ναι, το Models Fasma είναι το μαγαζί των θαυμάτων. Θα βρείτε ξύλινες και πλαστικές κατασκευές που θα σας κρατήσουν απασχολημένους πολλές μέρες. Ιστιοφόρα, αεροπλάνα και αυτοκίνητα περιμένουν να μεταμορφωθούν από τα χέρια σας. Στο Models Fasma θα βρείτε ακόμα συλλεκτικά μεταλλικά αυτοκίνητα, μηχανές, αεροπλάνα και όλα τα απαραίτητα σύνεργα για ένα μοντελιστή: χρώματα, αερογράφους, μπογιές. Αν είστε fan, θα βρείτε τηλεκατευθυνόμενα, αυτοκινητόδρομους, παζλ, χρώματα.

περ. *Sporty Junior*, 2003

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε στα κείμενα τις φράσεις που ακολουθούν:
 - α. «τα πόδια του αλόγου» (κείμεν. 2)
 - β. «το άλογο ιπποδρομίας» (κείμεν. 2)
 - γ. «όλα τα απαραίτητα σύνεργα για ένα μοντελιστή: χρώματα, αερογράφους, μπογιές» (κείμεν. 5)
 - δ. «από τον Παρθενώνα της Ακρόπολης της Αθήνας» (κείμεν. 1)

2. Βρείτε ποιες λέξεις προσδιορίζουν τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά. • Τι μέρη του λόγου είναι;

3. Σε ποιες πτώσεις βρίσκονται τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά και σε ποιες τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν;

4. Σε κάθε φράση, πείτε αν οι υπογραμμισμένες λέξεις βρίσκονται στην ίδια ή σε διαφορετική πτώση με τις λέξεις που προσδιορίζουν.

Μαθαίνω ότι:

► Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη σχέση που μπορούν να έχουν οι ονομαστικές φράσεις (ΟΦ) μεταξύ τους. Έτσι, στο παράδειγμα *η ζωή του ανθρώπου* (κείμ. 1), η ΟΦ *του ανθρώπου* προσδιορίζει την ΟΦ *η ζωή*.

► Όταν η ΟΦ που προσδιορίζει μια άλλη ΟΦ βρίσκεται σε διαφορετική πτώση από αυτήν, όπως στο παραπάνω παράδειγμα, τότε ο προσδιορισμός ονομάζεται **ετερόπτωτος**. Αντίθετα, όταν βρίσκεται στην ίδια πτώση, ονομάζεται **ομοιόπτωτος** προσδιορισμός, π.χ. *Ο Γεωργιάδης, ο καθηγητής, μας συνόδευε στο Μουσείο*.

5. Σε ποια πτώση βρίσκονται οι ετερόπτωτοι προσδιορισμοί της δραστηριότητας 1;

6. Σημειώστε άλλους (τουλάχιστον 3) ετερόπτωτους προσδιορισμούς σε γενική που θα βρείτε στα κείμενα 1-5.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Οι ετερόπρωτοι προσδιορισμοί είναι συνήθως σε πτώση γενική.
- ▶ Η γενική αυτή μπορεί να εκφράζει πολλές και διάφορες σημασίες, όπως τον κτήτορα, π.χ. *τα πόδια του αλόγου* (κείμεν. 2), το δράστη ή τον αποδέκτη μιας ενέργειας, π.χ. *Μονομαχία των Γιατρών, εικονογράφηση του βιβλίου* (κείμεν. 2), τον τόπο ή το χρόνο, διαστάσεις και μονάδες μέτρησης, την ιδιότητα, το σκοπό ή τη χρήση, π.χ. *άρματα μάχης* (κείμεν. 3).

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε στο τετράδιό σας τουλάχιστον ένα παράδειγμα ετερόπρωτου προσδιορισμού σε γενική που να εκφράζει τον κτήτορα, το δράστη ή τον αποδέκτη μιας ενέργειας, τον τόπο, το χρόνο, τις διαστάσεις, την ιδιότητα και το σκοπό ή τη χρήση.
 - Αντλήστε τα παραδείγματα από τα κείμενα 1-5.
2. Στον προφορικό λόγο θα χρησιμοποιούσατε αυτές τις γενικές που βρήκατε στα κείμενα;
 - Ποιες ναι;
 - Ποιες όχι;
 - Πώς αλλιώς θα διατυπώνατε αυτές που δε θα χρησιμοποιούσατε;

Ακούω και μιλώ

1. Στο σκίτσο της επόμενης σελίδας συνομιλούν ο Γιώργος και ο Νίκος. Διαβάστε τι λένε και συμπληρώστε την πρόταση που ακολουθεί προσθέτοντας μόνο μία ονομαστική φράση: *Χθες ο Γιώργος είδε το Γιαννακόπουλο...*

2. Η ονοματική φράση που προσθέσατε ποιο ουσιαστικό προσδιορίζει; • Σε ποια πτώση τη βάλατε; • Για ποιο λόγο; • (Για να απαντήσετε, να σκεφτείτε σε ποια πτώση βρίσκεται το ουσιαστικό που προσδιορίζει).

3. Η ονοματική φράση που προσθέσατε (προσδιορισμός) αποτελεί έννοια πιο γενική ή πιο συγκεκριμένη από το ουσιαστικό που προσδιορίζει; • Τι είδους πληροφορία προσθέτει ο προσδιορισμός;

4. Δείτε τώρα την πρόταση: «Στο Models Fasma... μπογιές» (κείμενο 5). • Η ονοματική φράση «χρώματα, αερογράφους, μπογιές» ποιο ουσιαστικό προσδιορίζει; • Το ουσιαστικό αυτό έχει έννοια πιο γενική και αόριστη ή πιο συγκεκριμένη από την υπογραμμισμένη ονοματική φράση (προσδιορισμός); • Επομένως, τι είδους πληροφορία προσθέτει ο προσδιορισμός;

5. «Εκείνη την ώρα περνούσε ένα κοπάδι χελιδόνια» (κείμεν. 4): Το υπογραμμισμένο ουσιαστικό ποιο ουσιαστικό προσδιορίζει; • Βρίσκεται στην ίδια πτώση με αυτό; • Τι είδους πληροφορία προσθέτει;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένα ουσιαστικό χρησιμοποιείται ως ομοιόπτωτος προσδιορισμός άλλου ουσιαστικού:
 - α. για να προσθέσει ένα ιδιαίτερο και γνωστό γνώρισμα. Αυτός ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός ονομάζεται **παράθεση**. Τέτοιου είδους είναι και ο προσδιορισμός που δηλώνει το περιεχόμενο (κατά παράθεση σύνταξη), π.χ. *κοπάδι χελιδόνια*.
 - β. για να διασαφηνίσει το ουσιαστικό που προσδιορίζει, όταν η έννοια του είναι γενική και κάπως άοριστη. Αυτός ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός ονομάζεται **επεξήγηση**.

Κείμενο 6 Μια camerata από εφήβους

Οι περισσότεροι είναι ακόμη έφηβοι. Παιδιά που πηγαίνουν σχολείο, συχνάζουν με την παρέα τους στα Goody's, παρακολουθούν ποδόσφαιρο, βλέπουν σινεμά, χορεύουν σε πάρτι... Κάνουν ό,τι κάνουν όλα τα παιδιά της ηλικίας τους συν κάτι άλλο. Παίζουν κλασική μουσική και μάλιστα με πολύ υψηλές επιδόσεις. Πρόσφατα επέστρεψαν από τη Μόσχα, όπου ήταν προσκεκλημένοι από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Δήμο της. Μια πρόσκληση που καθρεφτίζει τις σπουδαίες ικανότητες

της νεανικής καμεράτας «Βίος» του Δήμου Χολαργού, αφού το να παίξουν στη Μόσχα είναι «ό,τι καλύτερο μπορεί να ονειρευτεί κάποιος μουσικός, γιατί εκεί είναι μουσικό κέντρο, έχει το πιο υψηλό επίπεδο μουσικής από όλες τις χώρες του κόσμου», όπως μας λέει ο Αλέξανδρος Χαλάπης, ο 29χρονος μαέστρος της καμεράτας.

περ. «Κ»,εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003

Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε την ονοματική φράση που λειτουργεί ως ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο τέλος του κειμένου 6. • Ποια ονοματική φράση προσδιορίζει; • Σε ποια πτώση βρίσκονται ο προσδιορισμός και η ΟΦ που προσδιορίζει; • Ο ομοιόπτωτος αυτός προσδιορισμός είναι παράθεση ή επεξήγηση; • Τι είδους πληροφορία προσθέτει;
2. Στην πρόταση «όπως μας λέει... της καμεράτας» μπορείτε να κάνετε τις αναγκαίες αλλαγές, ώστε να γίνει η παράθεση επεξήγηση; • Τι αλλάξατε; • Για ποιο λόγο;

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ακούω και μιλώ

1. Ας θυμηθούμε όσα μάθαμε στην 4η ενότητα:
Τι ονομάζεται παράγωγη λέξη και με ποιους τρόπους γίνεται η παραγωγή των λέξεων;
2. Αναζητήστε στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3, 4) δέκα

(10) παράγωγα ουσιαστικά και επισημάνετε σε πέντε (5) από αυτά την παραγωγική κατάληξη – επίθημα και στα υπόλοιπα πέντε το πρόθημα που παίρνουν. • Τι μέρος του λόγου είναι η λέξη, από την οποία παράγονται; Ας ξεκινήσουμε μαζί με ένα παράδειγμα:

Λέξη	1. δυνατότητα
Θέμα	δυνατ-
Πρόθημα	
Παραγωγική κατάληξη-επίθημα	-ότητα
Παράγεται από	δυνατός: επίθετο

Λέξη	2. επικράτηση
Θέμα	κρατ-
Πρόθημα	επι-
Παραγωγική κατάληξη-επίθημα	-ηση
Παράγεται από	(επι)κρατώ: ρήμα

(συνεχίστε...)

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 3 υπογραμμίστε πέντε (5) παράγωγα ουσιαστικά τα οποία προέρχονται από ρήματα.

• Τι δηλώνουν αυτά τα παράγωγα ουσιαστικά, όταν συσχετίζονται με τη σημασία των ρημάτων από τα οποία προέρχονται;

2. Υπογραμμίστε τις παραγωγικές καταλήξεις – επιθήματα των παρακάτω παράγωγων ουσιαστικών και σε διπλανή στήλη γράψτε ποια είναι η σημασία τους (τι δηλώνουν).

Παράγωγες λέξεις	Παραγωγική κατάληξη -επίθημα	Σημασία
μουσείο (κείμεν.1)	-ειο	τόπος
σχολείο (κείμεν.4)		
μπαρουτάδικο (κείμεν.4)		
νοημοσύνη (κείμεν.3)		
πινελιά (κείμεν.2)		

3. Αν επισκεφτείτε ένα μουσείο (κείμεν. 1), μια έκθεση ζωγραφικής (κείμεν. 2) ή φωτογραφίας, ένα κατάστημα ηλεκτρονικών παιχνιδιών (κείμεν. 3), ή ένα συναυλιακό χώρο (κείμεν. 6), ποιους από τους παρακάτω θα βρείτε να εργάζονται εκεί;

ξεναγός, ταμίας, πωλητής, διευθυντής, εργάτης, ψιλικατζής, προγραμματιστής, χορευτής, φωτογράφος, ζωγράφος, πιανίστας, παίκτης, διανομέας, καθηγητής, καθαριστής

4. Τα ουσιαστικά που ακολουθούν είναι θηλυκά παράγωγα που δηλώνουν επάγγελμα (= θηλυκά επαγγελματικά): *γλύπτρια, καμαριέρα, πιανίστα, τραγουδίστρια*. Γράψτε τις λέξεις από τις οποίες παράγονται και φτιάξτε μια λίστα με τις παραγωγικές καταλήξεις που χρησιμοποιούνται στα παραπάνω θηλυκά επαγγελματικά.

- Γράψτε τα αντίστοιχα αρσενικά επαγγελματικά. Τι αλλαγές κάνατε στις καταλήξεις;
- Αναζητήστε μερικά ουσιαστικά που να δηλώνουν επάγγελμα τα οποία να είναι κοινά στο αρσενικό και στο θηλυκό, π.χ. *ο/η ζωγράφος*.

Έμαθα ότι:

- ▶ **Νέα ουσιαστικά παράγονται από άλλα ουσιαστικά, επίθετα ή ρήματα με την προσθήκη στο θέμα τους ποικίλων παραγωγικών καταλήξεων – επιθημάτων.**
- ▶ Τα νέα ουσιαστικά έχουν ποικίλες σημασίες (δηλώνουν τόπο, επάγγελμα, ενέργεια, ιδιότητα, υποκορισμό, μεγέθυνση κτλ.).
- ▶ Νέα ουσιαστικά παράγονται και με τη χρήση προθημάτων όπως: απο-, δια-, εν-, επι-, συν-, υπέρ- κτλ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ–ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ

Ακούω και μιλώ

1. Τα κείμενα 3 και 4 διακρίνονται σε επιμέρους «ενότητες» οι οποίες ονομάζονται, όπως μάθατε στο Δημοτικό σχολείο, παράγραφοι. Πόσες και ποιες είναι οι παράγραφοι στα κείμενα αυτά;
2. Προσέξτε την εισαγωγή της πρώτης παραγράφου στο κείμενο 4.
 - Ποιο είναι το περιεχόμενο της;
 - Προαναγγέλλει αυτό που θα αναλυθεί στη συνέχεια;
 - Ελέγξτε τα ίδια πράγματα στην τρίτη παράγραφο του κειμένου 3.

Διαβάζω και γράφω

1. Είδατε ότι η εισαγωγική πρόταση ή περίοδος μιας παραγράφου συνήθως προαναγγέλλει τι θα αναλυθεί

παρακάτω, γι' αυτό ονομάζεται θεματική πρόταση. Διαβάστε ξανά τις προηγούμενες παραγράφους.

- Στο υπόλοιπο μέρος τους αναλύεται αυτό που προαναγγέλλεται με τη θεματική πρόταση;

2. Πώς ολοκληρώνονται οι παράγραφοι αυτές;

- Υπάρχει πρόταση που συνοψίζει όσα αναλύθηκαν ή όχι;
- Γιατί συμβαίνει αυτό;

Διαπιστώνω ότι:

► Μία παράγραφος αποτελείται από τρία μέρη:

α. τον πρόλογο – θεματική πρόταση, την κύρια ιδέα της παραγράφου,

β. την ανάπτυξη της θεματικής πρότασης, δηλαδή τις λεπτομέρειες

γ. τον επίλογο – πρόταση κατακλείδα, η οποία συνοψίζει όσα αναλύθηκαν σχετικά με την κύρια ιδέα της παραγράφου.

- Η πρόταση– κατακλείδα δεν είναι πάντα απαραίτητη.

3. Σε κάθε παράγραφο του κειμένου 4 υπογραμμίστε τις βασικές λέξεις, λέξεις– κλειδιά, όπως θα τις λέμε αποδώ και πέρα, και μετά σε μία πρόταση συμπυκνώστε το νόημα κάθε παραγράφου.

► Η πρόταση που γράψατε δίπλα σε κάθε παράγραφο αποδίδοντας σύντομα και περιεκτικά το νόημα της λέγεται **πλαγιότιτλος**.

4. Στο κείμενο 2 εντοπίστε τα βασικά μέρη κάθε παραγράφου και γράψτε τον πλαγιότιτλό της.

5. Γράψτε πλαγιότιτλους και διακρίνετε τα βασικά μέρη των παραγράφων στις αντίστοιχες ενότητες του μαθήματος της Ιστορίας και της Γεωγραφίας που έχετε να διαβάσετε αυτή την εβδομάδα.

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Αναζητήστε παράγωγα ουσιαστικά με τη χρήση των παρακάτω προθημάτων και παρατηρήστε τις αλλαγές στο σχηματισμό των νέων λέξεων. Φυσικά, θα έχετε μαζί σας και θα αξιοποιήσετε το σχολικό λεξικό.

Πρόθημα	Παράγωγα ουσιαστικά	Παράγονται από	Αλλαγές
δια-			
εισ-			
εν-			
παρα-			
περι-			
συν-			
υπο-			

2 Χωρισμένοι σε ομάδες αναζητήστε στο λεξικό παράγωγα ουσιαστικά με βάση τις παραγωγικές καταλήξεις – επιθήματα που σας δίνονται. Σε διπλανές στήλες καταγράψτε τη σημασία τους (τι δηλώνουν τα παράγωγα αυτά) και από ποια μέρη του λόγου προέρχονται (ουσιαστικό, ρήμα ή επίθετο).

Παραγωγική κατάληξη – επιθήματα	Παράγωγη λέξη	Σημασία	Παράγονται από
-έας			
-ιάρης			
-ίτης			
-ιστής			
-τήρι			
-τήριο			
-εία			
-ειο			
-ότητα			

Παραγωγική κατάληξη – επιθήματα	Παράγωγη λέξη	Σημασία	Παράγονται από
-άρα			
-ούλα			

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Έχετε κάποια αγαπημένη δημιουργική απασχόληση (κάποιο παιχνίδι που γεμίζει ευχάριστα τις ώρες σας, κάποιο μουσικό όργανο που μαθαίνετε) ή συμμετέχετε σε κάποια περιβαλλοντική ή άλλη ομάδα εξορμήσεων στη φύση;

- Οποιαδήποτε κι αν είναι η αγαπημένη σας ασχολία, συζητήστε στην τάξη: α. Πότε και πώς αρχίσατε να ασχολείστε με αυτή; β. Τι σας προσφέρει; γ. Γιατί σας αρέσει;

2. Φέρτε στην τάξη 4-5 βιβλία με ποιήματα. • Αφού χωριστείτε σε ομάδες, διαβάστε ένα ποίημα που θα επιλέξετε στην ομάδα. • Συζητήστε με τα άλλα μέλη της ομάδας σας γιατί επιλέξατε το συγκεκριμένο ποίημα.

- Τέλος, κάθε ομάδα θα διαβάσει στην τάξη το ποίημα που διάλεξε και θα εξηγήσει, όσο καλύτερα μπορεί, γιατί το επέλεξε.

3. Είδατε την παρακάτω ανακοίνωση για την έκθεση που διοργανώνει το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Συζητήστε στην τάξη γιατί θα άξιζε να επισκεφτείτε αυτή την έκθεση. • Τι θα είχατε να κερδίσετε από μια τέτοια δραστηριότητα;

Στο πολιτιστικό κέντρο «Ελληνικός Κόσμος» παρουσιάζεται η έκθεση «Υπάρχει σε όλα λύση; Ταξίδι στον κόσμο των Αρχαίων Ελλήνων Μαθηματικών». Μέσα σε μια πρωτότυπη και σαγηνευτική συνάντηση της αρχαίας με την πιο σύγχρονη τεχνολογία αναδεικνύει το θεμελιώδη χαρακτήρα των μαθηματικών στις επιστήμες και την εφαρμογή τους στην καθημερινή ζωή. Η έκθεση ζωντανεύει με εύληπτο και ευχάριστο τρόπο καίριες «στιγμές» από τη γέννηση και την ανάπτυξη των μαθηματικών στην Αρχαιότητα, εξοικειώνοντας τον επισκέπτη με φαινόμενα που καθόρισαν την πορεία της επιστήμης για αιώνες.

**Ενημερωτικό φυλλάδιο του
Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού**

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε διάσημους πίνακες ζωγραφικής από βιβλία τέχνης ή το διαδίκτυο ή αρχαία ελληνικά αγάλματα από το βιβλίο της Ιστορίας σας και περιγράψτε τι απεικονίζουν. • Διαβάστε τις περιγραφές σας στους συμμαθητές σας, οι οποίοι θα πρέπει να φανταστούν

τον πίνακα. • Στη συνέχεια, δείξτε τους το έργο τέχνης που περιγράψατε. • Προσέξτε πολύ καλά τα συνδετικά ρήματα που θα χρησιμοποιήσετε, όπως και τα κατηγορούμενα.

• Προσοχή επίσης αξίζει στους προσδιορισμούς με ουσιαστικό (ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους) που θα επιλέξετε για να κάνετε παραστατική την περιγραφή σας.

2. Συμμετείχατε σε μια δημιουργική δραστηριότητα (επίσκεψη σε μουσείο, εκδρομή στη φύση ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο που σας άρεσε και σας συγκίνησε ιδιαίτερα, παρακολούθηση μιας μουσικής ή χορευτικής παράστασης, ενασχόληση με κάποιο παιχνίδι ομαδικό ή ατομικό κτλ.). Γράψτε ένα αφηγηματικό κείμενο δύο παραγράφων στο οποίο θα παρουσιάζετε τι έγινε στη δραστηριότητα αυτή και θα εξηγείτε στους συμμαθητές σας τους λόγους για τους οποίους σας ενθουσίασε.

• Προσέξτε ιδιαίτερα τη δομή των δύο αυτών παραγράφων που θα γράψετε. • Αφού γράψετε τα κείμενά σας, δώστε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο.

3. Διαβάσατε σε μια εφημερίδα ένα άρθρο που καταδικάζει τα ηλεκτρονικά παιχνίδια τονίζοντας τις αρνητικές πλευρές τους. Γράψτε μια επιστολή– απάντηση στην εφημερίδα, υποστηρίζοντας την άποψη ότι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν να έχουν και θετική πλευρά και να ωφελούν τα παιδιά σε κάποιες περιπτώσεις.

Διαθεματική εργασία

«Από τα πήλινα παιχνίδια της Αρχαιότητας στα σύγχρονα ηλεκτρονικά παιχνίδια»

► Ποια είναι η ιστορία και η εξέλιξη του παιχνιδιού στους αιώνες;

Διερευνήστε το θέμα και φτιάξτε με τα στοιχεία, τα σκίτσα και τις φωτογραφίες, που θα συγκεντρώσετε, ένα άλμπουμ πολύ παιχνιδιάρικο!

► Εργαστείτε σε ομάδες:

Μια ομάδα θα αναζητήσει υλικό για το παιχνίδι στην Αρχαιότητα. Μια άλλη για το παιχνίδι στο Βυζάντιο. Η τρίτη ομάδα μπορεί να ασχοληθεί με το παιχνίδι στην Ευρώπη το 19ο και 20ό αι. Μια τελευταία ομάδα θα μπορούσε να ασχοληθεί με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά παιχνίδια και να παρουσιάσει κάποιο αντιπροσωπευτικό από αυτά. Θα ήταν καλό κάθε ομάδα – με τη βοήθεια του καθηγητή της Τεχνολογίας– να προσπαθήσει να κατασκευάσει ή έστω να βρει και να φέρει στην τάξη ένα παιχνίδι της εποχής που μελετάω.

► Υλικό για την έρευνα σας μπορείτε να βρείτε σε ιστορικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, έντυπες και ηλεκτρονικές, στο διαδίκτυο, στις ηλεκτρονικές σελίδες μουσείων:

**Χρήσιμες ηλεκτρονικές
διευθύνσεις**

<http://www.benaki.gr>

<http://www.e-history.gr>

<http://www.ime.gr>

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη σχέση που μπορεί να έχει ένα ουσιαστικό με το ρήμα της πρότασης. Κάνετε τις σωστές αντιστοιχίσεις:

ονομαστική	•	•	υποκείμενο
αιτιατική	•	•	αντικείμενο
γενική	•	•	κατηγορούμενο αντικειμένου
		•	κατηγορούμενο υποκειμένου

► Η ονομαστική φράση που προσδιορίζει μια άλλη ονομαστική φράση μπορεί:

α. είτε να βρίσκεται στην ίδια πτώση με αυτήν (οπότε λέγεται προσδιορισμός),

• ο προσδιορισμός αυτός μπορεί

– να προσθέτει ένα ιδιαίτερο και γνωστό γνώρισμα, (οπότε λέγεται) ή

– να διασαφηνίζει το ουσιαστικό που προσδιορίζει (οπότε λέγεται)

β. είτε να βρίσκεται σε διαφορετική πτώση

(οπότε λέγεται προσδιορισμός)

• οι προσδιορισμοί αυτοί βρίσκονται συνήθως σε πλάγια πτώση και έχουν διάφορες σημασίες,

π.χ.

.....

► Μια παράγραφος αποτελείται από τρία μέρη:

α.

β.

γ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 2ου ΤΟΜΟΥ

4η ΕΝΟΤΗΤΑ Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου	5
A. Εισαγωγικά κείμενα	7
B. Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός.....	15
B1. Τι είναι η ονοματική φράση και ποια η λειτουργία της στην πρόταση;	15
B2. Επιθετικός προσδιορισμός.....	19
Γ. Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων	26
Γ1. Κλίση ουσιαστικών	26
Γ2. Κλίση επιθέτων	36
Δ. Παραγωγή και σύνθεση	41
Ε. Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο	46
ΣΤ. Λεξιλόγιο	48
Z. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	49
Διαθεματική εργασία	50
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	55
5η ΕΝΟΤΗΤΑ Γνωρίζω το μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου	57
A. Εισαγωγικά κείμενα	59
B. Το ρήμα	64
B1. Ο ρόλος και η λειτουργία του ρήματος	64
B2.1 Πρόσωπο και αριθμός	66
B2.2 Συζυγίες και φωνές	67
B2.3 Διαθέσεις του ρήματος	70
B2.4 Χρόνοι του ρήματος και ποιόν ενέργειας	74
B3. Τα συνδετικά ρήματα	80
Γ. Παράγωγα ρήματα	82
Δ. Λεξιλόγιο	83
Ε. Το ρήμα στην αφήγηση	85

ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	88
Διαθεματική εργασία	93
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	95
6η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου	97
A. Εισαγωγικά κείμενα	99
B. Λειτουργίες– χρήσεις των πτώσεων του ουσιαστικού	106
B1. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος.....	106
B2. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού.....	108
Γ. Παράγωγα ουσιαστικά	113
Δ. Παράγραφος – Πλαγιότιτλοι.....	116
Ε. Λεξιλόγιο.....	118
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	120
Διαθεματική εργασία	123
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	124

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.